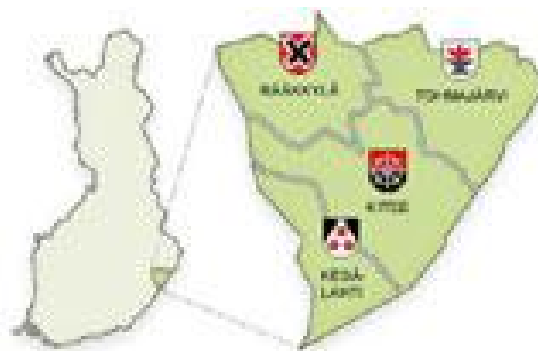

KESKI-KARJALAN TURVALLISUUS- SUUNNITELMA vuosiksi 2010–2012

Kesälahti Kitee Tohmajärvi Rääkkylä

Sisältö

1 JOHDANTO	3
2 TOIMIJAT JA TOIMIJOIDEN ROOLIT	6
2.1 Kuntien keskushallinto	6
2.2 Tekninen toimi	6
2.3 Sosiaali- ja terveystoimi/Sosiaali- ja terveystalvelukeskus Helli-liikelaitos	7
2.4 Lasten ja nuorten asiat	8
2.5 Pohjois-Karjalan pelastuslaitos	9
2.6 Pohjois-Karjalan poliisilaitos	10
2.7 Tohmajärven rajavartioalue (TohRvA)	10
2.8 Pohjois-Karjalan tulli	11
2.9 Alueella toimivat vapaaehtoisjärjestöt	11
2.10 Omatoiminen varautuminen	12
3 TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTTUMINEN	13
3.1 Kuntien palvelurakenteet ja palvelutarpeet	13
3.2 Infrastrukturi	13
3.3 Väestö ja työllisyys	14
3.4 Lapset ja nuoret	14
3.5 Ikääntyvä väestö	15
3.6 Yleinen turvallisuus	16
3.7 Monikulttuurisuus	19
4 TURVALLISUUSUUNNITELMA VUOSILLE 2010–2012	20
4.1 Rakennettu ympäristö	20
4.2 Lapset ja nuoret, virtuaalimaailma	24
4.3 Ikääntyvä väestö	27
4.4 Syrjäytyminen	29
4.5 Monikulttuurisuus	30
4.6 Onnettomuudet	31
4.6.1 Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat	31
4.6.2 Uimarantojen turvallisuus	31
4.6.3 Tulipalot	32
4.6.4 Suurtahtumat	35
4.6.5 Liikenneturvallisuus	35
4.7 Rikollisuus	39
4.8 Päähteet	42
5 TURVALLISUUSVIESTINTÄ	46
6 TURVALLISUUSTYÖN SEURANTA JA ARVIOINTI	47

1 JOHDANTO

Kädessä on Keski-Karjalan turvallisuussuunnitelma, joka on valmisteltu v 2010 eri tahojen yhteistyönä. Turvallisuussuunnitelmassa pyritään tarkastelemaan arkipäivän turvallisuuskysymyksiä kansalaisen näkökulmasta. Samalla suunnitelma toimii myös eri viranomaisten sekä viranomaisten ja kuntien välisen työn apuvälineenä tavoitteenaan entistä turvallisempi yhteiskunta kaikille.

Valtioneuvosto on tehnyt ensimmäistä sisäisen turvallisuuden ohjelmaa koskevan periaatepäätöksen 24.9.2004. Toisen sisäisen turvallisuuden ohjelman sisältöä koskevat linjaukset kirjattiin pääministeri Matti Vanhasen toisen hallituksen ohjelmaan. Valtioneuvosto asetti hankkeen valmistelemaan sisäisen turvallisuuden ohjelmaa 29.8.2007 ja teki periaatepäätöksen toiseksi sisäisen turvallisuuden ohjelmaksi 8.5.2008. Päävastuu paikallisen turvallisuussuunnittelun kehittämisessä on sisäasiainministeriöllä. Sisäisen turvallisuuden ohjelman tavoite on, että Suomi on Euroopan turvallisimaa maa. Sisäisen turvallisuuden ohjelman mukaan tarkoitus on, että uudenmuotoiset paikalliset turvallisuussuunnitelmat käsitellään kuntien valtuustoissa vuoden 2010 aikana. Ohjelman tavoitteet on asetettu vuodelle 2015.

Sisäisellä turvallisuudella tarkoitetaan sellaista yhteiskunnan tilaa, jossa jokainen voi nauttia oikeusjärjestelmän takaamista oikeuksista ja vapauksista sekä turvallisesta yhteiskunnasta ilman rikollisuudesta, häiriöistä, onnettomuuksista ja suomalaisen yhteiskunnan taikka kansainvälistyvän maailman ilmiöistä ja muutoksista johtuvaa pelkoa tai turvattomuutta.

Hyvä sisäinen turvallisuus syntyy monen eri tekijän yhteisvaikutuksesta. Turvallisuutta edistävät turvallinen koti-, asuin- ja työympäristö, toimivat peruspalvelut, hyvin suunniteltu liikenneympäristö, avun saanti silloin, kun sitä tarvitaan ja varmuus siitä, että rikoksiin syyllistyneet joutuvat edesvastuuseen teoistaan. Osa sisäistä turvallisuutta on myös varautuminen suuronnettomuuksiin ja normaaliolojen häiriötilanteisiin (Sisäisen turvallisuuden ohjelma, VN yleisistunto 8.5.2008).

Sisäministeriö on määritellyt sisäisen turvallisuuden osa-alueet seuraaviksi:

- Syrjäytyminen
- Tapaturmien määrä
- Väestöryhmien väliset suhteet
- Väkivalta

- Suuronnettomuudet
- Yhteiskunnan haavoittuvuus
- Rajat ylittävä rikollisuus
- Tietoverkkorikollisuus
- Terrorismi ja väkivaltainen radikalisoituminen

Keski-Karjalan alueen kunnat ovat Kitee, Kesälahti, Rääkkylä ja Tohmajärvi. Tässä suunnitelmassa arvioidaan Keski-Karjalan kuntien väestön turvallisuuteen liittyviä riskejä ja niiden pohjalta tarvittavia toimenpiteitä. Monet turvallisuushaasteet ovat samoja sisäministeriön listauksen kanssa, mutta paikalliset erityispiirteet ja paikallinen toimintaympäristö on kuitenkin otettu huomioon Keski-Karjalan turvallisuussuunnitelmassa.

Keski-Karjalassa päätettiin ryhtyä oman turvallisuussuunnitelman laadintaan Seutuvaltuuston päätöksellä. Turvallisuussuunnitelman käytännön valmistelua varten perustettiin ohjausryhmä, johon kuuluvat seuraavat jäsenet: Jorma Turunen puheenjohtaja (Kesälahden kunnanjohtaja, keskushallinto), Risto Asikainen (Kitee, tekninen toimi), Riitta Väistö (Kitee / liikelaitos Helli, sosiaali- ja terveystoimi), Rauni Ronkainen (Rääkkylä, sivistystoimi, lapset ja nuoret), Erkki Multamäki (Itäinen tullipiiri, Tullilaitos), Mika Karhapää (Pohjois-Karjalan rajavartiosto, rajavartiointi ja -turvallisuus), Seppo Törönen (Pohjois-Karjalan pelastuslaitos, pelastustoimi), Sulo Honkanen (Pohjois-Karjalan poliisilaitos, poliisitoimi), Jani Kareinen (Pohjois-Karjalan pelastuslaitos, asiantuntija) ja Kari Oksanen (turvallisuussuunnitelman kirjoittaja työryhmien esitysten pohjalta). Ohjausryhmän jäsenet ovat kukin omalta osaltaan käyttäneet hyväkseen olemassa olevaa asiantuntemusta ja omia verkostojaan raportteja laatiessaan.

Jani Kareinen on ollut keskeisesti mukana Joensuun turvallisuussuunnitelman laadintatyössä ja koonnut suunnitelman. Sen vuoksi hänet on pyydetty asiantuntijaksi mukaan myös Keski-Karjalan suunnitelman laadintatyöhön.

Ohjausryhmälle on annettu ennen työn aloittamista ohjeita työskentelyn tueksi. Ohjeet sisältävät mm turvallisuussuunnitelman laadinnan vaiheet, kirjoitusohjeet työryhmille ja työn aikataulun. Keski-Karjalan alueen turvallisuuskysymyksiksi on nostettu seuraavat:

- Rakennettu ympäristö
- Lapset ja nuoret, virtuaalimaailma
- Ikääntyvä väestö
- Syrjäytyminen
- Monikulttuurisuus
- Onnettomuudet
- Rikollisuus
- Päähteet
- Yhteistyö

Turvallisuussuunnitelman todetaan olevan kuin sateenvarjo, joka kokoaa yhteen jo olemassa olevat hankkeet, suunnitelmat ja ohjelmat, sen lisäksi, että siinä vahvistetaan käynnistettävät uudet hankkeet ja suunnitelmat yhteistyössä yli hallinnollisten rajojen. Turvallisuussuunnitelma on osa kuntien valmiussuunnittelukokonaisuutta. Suunnitelmasta ovat tarkoituksella rajattu vähemmälle huomiolle yritys- ja tietoturvallisuus. Tämän turvallisuussuunnittelun yhteydessä on pyritty vaikuttamaan yleiseen turvallisuuteen, jotta yrityksillä on turvalliset puitteet harjoittaa toimintaa. Yritysten on itse osaltaan huolehdittava sisäisestä turvallisuudesta ja tarvittavien suunnitelmien ylläpidosta.

Turvallisuussuunnitelman laadinnan ja käsittelyn aikataulu vuoden 2010 aikana on ollut seuraava:

Työryhmien ohjeistus	Tammikuu
Työryhmien työskentely, raporttien laadinta	Helmi-, maalis-, huhtikuu
Kirjoitusvaihe	Toukokuu
Ensimmäinen luonnos lausuttavaksi	Kesäkuu
Kesätauko, lomat	Heinä-, elokuu
Tarvittavat korjaukset	Syyskuu
Puhtaaksikirjoitus	Lokakuu
Seutuvaltuuston käsittely	Marraskuu
Kuntien valtuustokäsittelyt	Joulukuu

2 TOIMIJAT JA TOIMIJOIDEN ROOLIT

2.1 Kuntien keskushallinto

Keski-Karjala koostuu neljästä itsenäisestä kunnasta, joilla on omat itsenäiset päätöksentekuelimensä. Kuntien ylintä päätösvaltaa käyttävät kunnanvaltuustot (kaupunginvaltuusto Kiteellä). Kunnanhallitukset, Kiteellä kaupunginhallitus johtavat ja valvovat kuntansa keskushallinnon toimintaa sekä yhteen sovittavat kuntien muiden toimielinten ja viranhaltijoiden toimintaa.

On eräitä asioita, joita pyritään hoitamaan myös seudulliselta pohjalta. Sitä varten on olemassa oma seutuvaltuusto-järjestelmänsä. Seutuvaltuusto toimii Keski-Karjalan seudun kehittämisen ja kuntien yhteistyön edistäjänä ja suunnan määrittelijänä. Seutuvaltuusto arvioi myös kehittämisen ja yhteistyön onnistuneisuutta. Kunnat nimeävät seutuvaltuustoon viisi jäsentä ja heille henkilökohtaiset varajäsenet. Kunnanvaltuuston puheenjohtaja ja kunnanhallituksen puheenjohtaja ovat jäseniä asemansa perusteella. Lisäksi nimetään jäseniksi kolme muuta johtavaa luottamushenkilöä poliittinen edustavuus turvaten. Seutuvaltuusto on kuntalain 77 §:n mukainen lautakuntaa vastaava toimielin, joka kuuluu Kiteen kaupungin hallinnolliseen organisaatioon. Keski-Karjalan kuntien kesken on laadittu erityinen seutusopimus.

Valmiussuunnittelua kunnissa johtavat ja valvovat kunnanjohtajat (kaupunginjohtaja). Valmiussuunnittelun avulla varaudutaan tuottamaan elintärkeät toiminnot kaikissa olosuhteissa normaalioloista poikkeusoloihin. Kuntien ja pelastuslaitoksen valmiussuunnittelu tapahtuu kiinteässä yhteistyössä.

2.2 Tekninen toimi

Kussakin Keski-Karjalan kunnassa on oma itsenäinen tekninen toimensa. Tekninen toimi huolehtii erilaisten teknisten palveluiden järjestämisestä ja toimintaedellytysten luomisesta kuntien elinkeinoelämälle ja asukkaille. Teknisen toimen tehtäviin kuuluu huolehtia sekä rakennettujen että rakentamattomien yleisten alueiden hallinnasta ja käytöstä sekä julkisen ympäristön suunnittelusta, rakentamisesta, hoidosta ja ylläpidosta. Konkreettisesti toimintaympäristö muodostuu kaikista kuntien hallintaan kuuluvista maa-alueista, kaduista, puistoista, leikki- ja liikunta-alueista sekä metsistä ja

virkistysalueista. Keski-Karjalan luonteeseen vaikuttaa olennaisesti vesialueiden runsaus, joka erityisesti korostuu Kesälahden, Kiteen ja Rääkkylän alueella.

Teknisen toimen toimenpiteillä voidaan merkittävästi vaikuttaa ihmisten elinympäristöön ja turvallisuuteen. Kyse on pitkälti julkisten, yleisessä käytössä olevien alueiden viihtyisyydestä ja turvallisuudesta.

2.3 Sosiaali- ja terveystoimi/Sosiaali- ja terveyspalvelukeskus Helli-liikelaitos

Sosiaali- ja terveystoimen tehtävänä on edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä ja vastata lain edellyttämien sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisestä. Helli-liikelaitos järjestää sosiaali- ja perusterveydenhuollon palvelut Keski-Karjalan alueella. Palvelualueella on hieman alle 20 000 asukasta. Liikelaitos tuottaa elinkaari-mallilla lasten ja nuorten palveluja, aikuisten palveluja, ikäihmisten palveluja ja lääkäripalvelut. Palvelut tuotetaan joko lähipalveluna tai seudullisesti. Sosiaali- ja terveyspalvelukeskus Helli-liikelaitos aloitti toimintansa 1.1.2009 Kiteen kaupungin organisaatiossa. Toiminnan kehittäminen jatkuu yhteistyössä liikelaitoksen johtokunnan ja Tohmajärven kunnan Tilaaakeskuksen kanssa. Keski-Karjalan sosiaali- ja terveyslautakunta toimii Tohmajärven kunnan organisaatiossa. Johtokunta on nimetty eri alojen asiantuntijoista.

Lasten ja nuorten palvelut koostuvat terveysneuvonnan, päivähoidon ja esiopetuksen sekä perheiden ja lasten erityispalveluista, joihin kuuluvat tutkimus, kuntoutus ja terapiapalvelut (HYTKES), koulukuraattori, lastensuojelu sekä lastenvalvojan ja perhetyön palvelut.

Aikuisten palveluiden tavoitteena on ennaltaehkäistä sairauksien ja sosiaalisten ongelmien syntymistä. Työllä tuetaan kuntalaisten omaa terveydenhoitoa sekä turvataan sairauden tai ongelmien kohdatessa apu. Aikuisten palveluja ovat sairaanhoitajien ja terveydenhoitajien vastaanotot, laboratorio, röntgen, työterveyshuolto ja fysioterapia. Sosiaalipalveluissa ovat sosiaalityö, toimeentulotuki, vammaispalvelut, kehitysvammaisten palvelut ja päihdehuolto. Lisäksi suuntaudutaan lisääntyvässä määrin maahanmuuttajapalveluihin ja monikulttuuriseen toimintaan.

Ikäihmisten palvelut järjestetään lähelle tuotuna palveluina jokaisessa kunnassa. Palvelut koostuvat kotihoidosta tukipalveluineen, palveluasumisesta ja laitoshoidosta. Tavoitteena on, että ikäihmisten

asuminen turvataan omassa kodissa mahdollisimman pitkään, ettei laitoshoido muodostuisi kenenkään kodiksi.

Lääkäripalvelut tuotetaan omien virkalääkäreiden ja ostopalvelutoiminnan avulla. Johtavan lääkärin alaisuudessa on koko lääkäritoiminta, hammashuolto ja ympäristöterveydenhuolto. Liikelaitoksella on töissä n. 600 eri alan ammattilaista.

2.4 Lasten ja nuorten asiat

Sivistystoimi järjestää esi- ja perusopetusta ja kehittää niitä elinikäisen oppimisen periaatteen mukaisesti sekä edistää kuntien ja niiden lähialueella toimivien muiden oppilaitosten välistä yhteistyötä. Sivistystoimen osa-alueita ovat opetus- ja kirjastotoimi. Sivistystoimen toimialaan kuuluvat peruskoulu, lukio, kansalais- ja musiikkiopisto. Yhteistyötä tehdään seudun ammattioppilaitosten ja kansanopistojen kanssa.

Vapaa-aikatoimi sisältää nuorisoi-, kulttuuri- ja liikuntatoimen. Vapaa-aikatoimen tehtävänä on lasten ja nuorten identiteetin vahvistaminen ja harrastusmahdollisuuksien turvaaminen. Tehtävänä on ehkäisevin menetelmin tukea lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä erilaisten harrastuskokemusten ja kokeilujen kautta. Tiedon välittäminen harrastus- koulutus- ja työllisyysmahdollisuuksista on keskeinen nuorisotyön toiminta-alue.

Muuttuvassa toimintaympäristössä lasten- ja nuorten riskien lisääntyessä sosiaalisten medioiden merkitys nuorten kohtaamisessa korostuu. Tärkeää on tavoittaa myös ne nuoret, jotka ovat jäämässä eri järjestelmien ulkopuolelle ja ohjata takaisin koulutuksen sekä työelämän piiriin. Nuorisotoimi tukee toiminnallaan nuorisojärjestöjen kenttää ja pyrkii erilaisin keinoin vahvistamaan nuorten osallisuutta ja vaikutusmahdollisuuksia nuoria koskevissa asioissa.

Lasten ja nuorten sosiaali- terveys- ja päivähoitopalveluista Keski-Karjalassa huolehtii Sosiaali- ja terveystieteiden keskus Helli. Helli-liikelaitoksessa toimii ennaltaehkäisevänä yksikkönä Lasten ja nuorten hyvinvointikeskus Hytkes. Lasten ja nuorten palveluihin perustettiin 2010 alusta toimintansa aloittanut seudullinen lastensuojeluyksikkö, joka toimii pääsääntöisesti ajanvarausperiaatteella.

Kiteellä ja Rääkkylässä on hallintokuntien poikkihallinnollisena yhteistyönä laadittu lapsen ja nuoren hyvinvoinnin polku vuosien 2007–2009 aikana. Työn taustalla ovat olleet sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön rahoittamat Pohjois-Karjalan kansanterveyden keskuksen hankkeet. Näitä hyvinvointipolkuja tulee hyödyntää lasten ja nuorten hyvinvoinnin suunnitelmien tekemisessä koko Keski-Karjalan alueella.

2.5 Pohjois-Karjalan pelastuslaitos

Maakunnallinen pelastuslaitos aloitti 1.1.2004. Kunnallisena liikelaitoksena pelastuslaitos aloitti 1.1.2009. Samaan aikaan pelastuslaitosta johtamaan tuli johtokunta. Pohjois-Karjalan pelastuslaitoksen tehtävänä on huolehtia pelastustoimen ja ensihoidon palveluiden järjestämisestä kaikissa olosuhteissa maakunnan alueella. Tässä hyödynnetään kumppanuussuhteita eri viranomaisten kanssa. Alueena on koko Pohjois-Karjalan maakunta. Pelastuslaitos on jaettu maantieteellisesti kolmeen toimialueeseen. Keski-Karjalan toimialueella on viisi paloasemaa jossa on vakinaisia viran- ja toimenhaltijoita ja sopimuspalomiehiä. Lisäksi on kaksi tehdaspalokuntien ylläpitämää paloasemaa. Neljällä paloasemalla on päivystys ja varallaolovalmiuksia pelastuslaitoksen palvelutasossa määriteltynä aikoina. Vakinaista henkilöstöä on 19 ja sopimuspalokuntalaisia / toimenpidepalkkaisia on noin 100 henkilöä.

Pelastuslaissa veloitetaan, että rakennuksen omistaja ja haltija, teollisuus- ja liiketoiminnan harjoittaja, virasto, laitos ja muu yhteisö on velvollinen toiminnassaan ehkäisemään vaaratilanteiden syntymistä sekä varautumaan henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaraa aiheuttavista tilanteista. Suojaaminen tarkoittaa myös alkutoimenpiteitä onnettomuuden pelastustehtävässä. Omatoimisen varautumisen tavoitteena on onnettomuuksien ennaltaehkäisy ja vahinkojen minimointi jo ennen kuin mahdollinen vahinko pääsee tapahtumaan.

On korostettava että vaikka viranomaiset toimivat aktiivisesti alueen ihmisten turvallisuuden edistämiseksi on myös jokaisen yksittäisen ihmisen toiminnalla ja asenteilla merkitys turvallisen asuin- ja ympäristön luomiseksi. Yhteiskunta luo osan turvallisuuden puitteista alueella mutta ihmisten on omalta osalta toimittava myös turvallisuuden korkean tason ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Tämä on kaikkien arkipäivän työtä ja asioiden tekemistä.

2.6 Pohjois-Karjalan poliisilaitos

Vuoden 2009 alusta Pohjois-Karjalan maakuntaan muodostettiin yksi poliisilaitos. Poliisilaitoksen pääpoliisiasema sijaitsee Joensuussa ja poliisiasemat ovat Ilomantsissa, Kiteellä, Lieksassa ja Nurmeksessa. Näiden lisäksi poliisilaitoksella on palvelupiste Juuassa, Enossa, Liperissä, Outokummussa ja Polvijärvellä. Poliisitoiminta on yhdenmukaista koko maakunnan alueella.

Poliisin tehtävät ja toiminnot perustuvat lainsäädäntöön. Poliisilain mukaan poliisin tehtävänä on oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen turvaaminen, yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen sekä rikosten ennalta estäminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen. Lisäksi poliisin on suoritettava myös muut sille erikseen säädetty tehtävät ja annettava jokaiselle tehtäväpiiriinsä kuuluvaa apua. Poliisin keskeisimmät tehtävät ovat yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäminen antamalla kansalaisille turvallisuuspalveluja ja vastaamalla erilaisiin hälytystehtäviin sekä rikosten esitutkinta ja näihin liittyvä ennalta estävä toiminta.

2.7 Tohmajärven rajavartioalue (TohRvA)

Tohmajärven rajavartioalueen päämääränä on rajaturvallisuuden ylläpito toiminta-alueellaan. Tämä toteutetaan vastaamalla rajavalvonnasta maastorajalla ja rajatarkastuksista Niiralan kansainvälisellä rajanylityspaikalla, sekä suorittamalla muut Rajavartiolaitoksen lakisäätöiset tehtävät. Toiminnan painopiste on valtakunnanrajan läheinen alue. Valvonta suoritetaan partioimalla maastossa ja ties-töllä, sekä teknisellä valvonnalla.

Tohmajärven rajavartioalue voi hoitaa yksittäisiä, kiireellisiä poliisitehtäviä laissa säädetyllä tavalla. Lisäksi voidaan antaa virka-apua poliisille, tullille, pelastuslaitokselle ja muille viranomaisille. Virka-avut koostuvat pääasiassa koirapartioiden suorittamista kadonneiden etsinnöistä maastoalueilla.

Keväällä 2010 on toteutettu HARVA -pilotointia. HARVA:n tarkoituksena on turvata henkeäpelastavan ensiavun saaminen tapahtumapaikalle mahdollisimman nopeasti myös harvaan asutulla alueella. Yksi Värtsilän rajavartioaseman ajoneuvopartio on varustettu hyvällä ensihoitovaruksella ml. defibrilaattori. Pelastuslaitos on kouluttanut henkilöstön ensivastetehtäviin. Viranomaiset ovat sopineet HARVA-projektin käytänteiden jatkumisesta toistaiseksi.

2.8 Pohjois-Karjalan tulli

Tulli valvoo laillisia ja paljastaa laittomia tavaravirtoja ja kohdistaa niihin kansallisesti ja kansainvälisesti säädettyjä vero- ja kauppapoliittisia sekä muita toimenpiteitä. Tulli on palvelu- ja lainvalvontaorganisaatio, joka suojaa yhteiskuntaa torjumalla terveyteen ja turvallisuuteen sekä Suomen ja EU:n taloudellisiin etuihin kohdistuvia uhkia ja huumaus- ja muiden vaarallisten aineiden salakuljettusta ja talousrikollisuutta.

Tullin tehtävät ja toiminnot perustuvat Suomen ja EU:n lainsäädäntöön. Tullin päätehtävät ovat veronkanto- ja ulkomaankauppatehtävät sekä yhteiskunnan suojaaminen. Tulli suojaa yhteiskuntaa ja kansalaisia suorittamalla elintarvikkeiden ja kulutustavaroiden tuontivalvontaa sekä estämällä kiellettyjen tavaroiden ja aineiden tuontia ja vientiä (esim. säteilyvaaralliset aineet, joiden valvonassa käytetään säteilyportteja ja -mittareita) sekä torjuu yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa kansallista ja kansainvälistä talous- ja muuta rikollisuutta.

Tärkeimmät tullin yhteistyöviranomaiset ovat poliisi ja rajavartiolaitos. Yhteistyö rajavartiolaitoksen kanssa on päivittäistä rutiinia ja parityöskentelyä. Kiteen poliisin kanssa yhteistyö on kiinteää. Keski-Karjalan alueella tapahtuu yhteispartiointia salakuljetuksen, laittoman työskentelyn ja kaupanteon paljastamiseksi. Yhteisiä liikennevalvontaiskuja tehdään neljä kertaa vuodessa rajanylityspaikalla ja sen ympäristössä. Näissä on mukana myös katsastus ja työsuojelupiiri

Itäinen tullipiiri osallistuu Savo-Karjalan liikkuvan ryhmän toimesta myös ”HARVA”-projektiin. Pohjois-Karjalan tullin toimialueeseen kuuluu Pohjois-Karjalan maakunta, jonka alueella ovat Niiralan kansainvälinen rajanylityspaikka sekä tilapäiset Ruhovaaran, Haapovaaran, Leminahon ja Inarin rajanylityspaikat. Näillä paikoilla tulli suorittaa valvonta- ja tulliselvitystehtäviä.

Niiralan tullissa työskentelee reilu kolmekymmentä henkilöä, toiminta-aika on 24/7. Niiralan tulli on kansainvälinen rajanylityspaikka maantie- ja rautatieliikenteessä.

2.9 Alueella toimivat vapaaehtoisjärjestöt

Keski-Karjalan alueella toimii lukuisia aktiivisia vapaaehtoisjärjestöjä, joilla on oma merkittävä roolinsa sisäisessä turvallisuustyössä. Monet järjestöt tekevät ennaltaehkäisevää työtä ja tukevat

poliisi-, pelastus- sekä sosiaali- ja terveysturvaviranomaisia näiden toiminnassa. Tällaisia tehtäviä ovat mm kadonneiden henkilöiden etsintä, liikenteen ohjaus ja henkisen tuen antaminen. Alueellisia vapaaehtoisjärjestöjä ovat esimerkiksi Keski-Karjalan Urheilusukeltajat ry ja Vapepan eli Vapaaehtoisen pelastuspalvelun Keski-Karjalan paikallistoimikunta, joka on muodostettu vuonna 2010. Vapepa on tavallaan verkosto, sillä se on 50 järjestön yhteenliittymä. Kunnittain toimivia järjestöjä, jotka toimivat turvallisuustyön alueella ovat esimerkiksi SPR:n, MLL:n, Pursiseurojen ja Pelastakkaalapset ry:n paikallisyhdistykset. Seurakunnat osallistuvat mm kriisiavun antamiseen.

2.10 Omatoiminen varautuminen

Rakennuksen omistaja ja haltija, teollisuus- ja liiketoiminnan harjoittaja, virasto, laitos ja muu yhteisö on toiminnassaan velvollinen ehkäisemään vaaratilanteiden syntymistä sekä varautumaan henkilöiden, omaisuuden ja ympäristön suojaamiseen vaaratilanteissa. Tämä suojaaminen tarkoittaa myös mahdollisia pelastustoimenpiteitä. Tämän omatoimisen varautumisen tavoitteena on onnettomuuksien ennaltaehkäisy ja vahinkojen minimoiminen ennen kuin itse onnettomuustilanne pääsee syntymään.

Vaikka monet viranomaiset toimivat aktiivisesti kuntalaisten arkiturvallisuuden edistämiseksi, on jokaisen yksittäisen ihmisen asenteilla ja toiminnalla suuri merkitys siihen, kuinka turvallinen asuinympäristömme lopulta on.

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTTUMINEN

3.1 Kuntien palvelurakenteet ja palvelutarpeet

Keski-Karjalan alueella, kuten maassa yleensäkin mietitään koko ajan, miten kuntalaisille tarjottavat peruspalvelut parhaiten järjestettäisiin. Taustalla on yhtälö, jossa palvelujen tarve ja resurssit ovat epäsuhdassa toisiinsa nähden. Ikärakennemuutoksen myötä palvelujen tarve kasvaa sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Viimeisimpiä suuria ratkaisuja palvelujen järjestämisen alalla on Helli-liikelaitos. Helli on sosiaali- ja terveysterveystalokeskus, joka järjestää sosiaali- ja perusterveydenhuollon palvelut Keski-Karjalan alueella. Helli syntyi Keski-Karjalan seudun neljän kunnan SoTe-hankkeen pohjalta tammikuussa 2009.

3.2 Infrastrukturi

Toimintaympäristön muuttumisessa Keski-Karjalassa kaikkein keskeisin asia on väestön ikärakenteen muuttuminen ja sen seurauksena haja-asutusalueen edelleen tyhjeneminen.

Julkiset liikenneyhteydet heikkenevät jatkuvasti harvaan asutuilla maaseutualueilla. Vähätkin linja-autovuorot vähenevät edelleen vuonna 2010 tapahtuvan ostoliikennevuorojen karsimisen jälkeen ja hankaloittavat muun muassa haja-asutusalueella asumista.

Toimintaympäristöön vaikuttava merkittävin tekijä on ilmastossa tapahtuvat muutokset, joiden seurauksena äärimmäiset sääilmiöt lisääntyvät. Rankkasateet ja niiden aiheuttamat tulvat, veden pinnan kohoaminen, myrskyt, suuret lumikuormat ja pitkät pakkasjaksot voivat aiheuttaa sekä vakavia onnettomuuksia että toimintahäiriöitä erilaisiin teknisiin järjestelmiin. Sähkön ja lämmöntuotantoon sekä telekommunikaatioon liittyvät järjestelmät ovat yksityisten toimijoiden omistuksessa ja näiden järjestelmien kaatumisesta aiheutuvia riskejä on vaikea hallita.

Toimintaympäristön muodostumiseen vaikutetaan jo kaavoituksesta ja tontin luovutuksesta lähtien aina rakennushankkeiden valmistumiseen ja ylläpitoon saakka. Rakennusvalvonta ja ympäristön-

suojelu valvovat omalta osaltaan, että myös yksityissektorilla rakentamisessa ja ympäristönhoidossa noudatetaan lainsäädännössä asetettuja määräyksiä ja säädöksiä ja huolehditaan toimintaympäristön turvallisuudesta.

3.3 Väestö ja työllisyys

Vuoden 2009 lopussa Keski-Karjalassa oli asukkaita 19 565. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Keski-Karjalassa olisi vuonna 2015 18 431 asukasta, vuonna 2020 17 800 ja vuonna 2030 17 004 asukasta. On tosin todettava, että jo Tilastokeskuksen lähtöarvo vuodelle 2009 on noin 200 henkeä pienempi kuin toteutunut tilanne.

Alle 15-vuotiaita on vuoden 2009 lopussa 2 632 henkeä eli 13,5 % asukkaista. Alle 15 -vuotiaiden määrä ja suhteellinen osuus laskee alueella tasaisesti vuoteen 2030 mennessä. (Lähde: P-K:n maakuntaliitto).

Yli 65-vuotiaita alueella on vuoden 2009 lopussa 4 700 eli noin 24 % väestöstä. Vuonna 2015 arvioidaan yli 65-vuotiaiden määräksi 5494 eli 29 % väestöstä. Yksin asuvia 75 vuotta täyttäneitä oli vuonna 2008 Keski-Karjalassa 44 % ikäluokasta.

Työttömyyden kehitys Keski-Karjalassa on ollut seuraava:

	Huhtikuu 2008	Huhtikuu 2009	Huhtikuu 2010
Työttömyysaste	13,8	17,2	15,7
Kaikki työttömät työnhakijat	1 213	1 494	1 342
Alle 25-vuotiaat työttömät ilman lomautettuja	83	100	112
Pitkäaikaistyöttömät ilman lomautettuja	245	257	242

3.4 Lapset ja nuoret

Lapsista ja lapsiperheistä suurin osa voi paremmin kuin koskaan. Osalla lapsista, nuorista ja lapsiperheistä pahoinvointi on kuitenkin viime vuosien aikana lisääntynyt. Nuorten psyykkiset ongelmat ovat kasvussa ja tämä näkyy lastensuojelun ja erityisopetuksen tarpeen kasvuna. Ennalta ehkäisevän

työn merkitys korostuu. Nuorten osallistumisen edistäminen ja syrjäytymisen estäminen on keskeinen asia. Nuorten tekemät rikokset ovat lisääntyneet Keski-Karjalan alueella kahden viimeisen vuoden aikana. Muutos ei kuitenkaan ole hälyttävä.

Ensisijainen oikeus ja velvollisuus huolehtia lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja kasvatuksesta on vanhemmilla. Peruspalvelujärjestelmän tehtävä on toiminnallaan turvata ja varmistaa hyvinvoinnin edellytykset. Lasten ja nuorten peruspalvelut, kuten neuvola, päivähoito ja koulu, tukevat vanhempia heidän kasvatustehtävässään. Lisäksi kunnassa tarjotaan monenlaisia tukitoimia ongelmiin joutuneille lapsille ja perheille. Toimijoiden sujuvalla yhteistyöllä tuetaan lapsia ja nuoria näiden tarpeista lähtevillä tavoilla. Vanhempien ja muun lähiyhteisön sekä kunnallisen palvelujärjestelmän lisäksi lasten ja nuorten kasvun edellytyksiä tarjoavat myös erilaiset järjestöt ja vapaa-ajan toimijat.

Lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttaa kaikkien toimialojen työ ja toisaalta heidän pahoinvointinsa heijastuu kaikkien kuntatoimijoiden arkeen. Lasten ja nuorten hyvinvointia tukeva joustava ja tehokas toiminta edellyttää kuntaorganisaatiolta aktiivista ja yhteistyöorientoitunutta otetta, jota yhdessä valitut painopistealueet ja prioriteetit tukevat. Lasten ja nuorten arki on täynnä yhä erilaisempia ja monitahoisempia haasteita, mahdollisuuksia ja uhkia.

Nuorisolain tarkoituksena on edistää ja lisätä nuorten osallisuutta yhteiskuntaan. Uuden nuorisolain muutoksen mukanaan tuomat vaatimukset tulee huomioida. Varhaisen puuttumisen mallin luominen ja monialaisen yhteistyöverkoston perustaminen luovat pohjaa ennaltaehkäisevälle työlle. Monialaiset yhteistyöverkostot voisivat olla sekä kuntakohtaisia, että seudullisia.

3.5 Ikääntyvä väestö

Väestön ikääntymisen myötä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tarpeet lisääntyvät. Kuntien tuottamien palveluiden pitäisi edesauttaa asukkaiden mahdollisuutta asua mahdollisimman kauan omassa kodissaan. Pitkät matkat taajamien ulkopuolelle ja samanaikaisesti kauppojen ja muiden palvelujen sieltä loppuessa kuljetuspalveluiden järjestäminen korostuu. Usein ikääntynyt väki joutuu muuttamaan taajamiin palvelun tarpeen lisääntyessä. Kaikkia palveluja ei voida järjestää tasa-arvoisesti asuinpaikasta riippumatta.

Ikääntyville ja vammautuneille kehitetään päivittäisiä toimintoja tukevia apuvälineitä. Yhtenä ongelma-alueena on kuitenkin edelleen liikkumisapuvälineiden, kodin kalusteiden ja asunnon rakenteiden yhteensopivuus tai – sopimattomuus. Yksin asuvien turvallisuuden tunnetta lisää kotihoito tukipalveluineen. Virkistystoiminta ja liikkumismahdollisuudet auttavat kotona selviytymisessä. Turvapuhelimen avulla saa helposti apua tarvitessaan. Uuden teknologian avulla turvallisuutta lisätään vielä enemmän tulevaisuudessa, esimerkiksi internet ja muilla telekommunikaatioyhteyksillä. Kotona asumisen täydentävinä turvaajina ovat omaiset/läheiset, kuljetus- ja saattamispalvelut.

3.6 Yleinen turvallisuus

Pelastustoimi

Pohjois- Karjala on muuttotappioaluetta ja erityisesti Keski- Karjalan alueen väestönkehitys on miinusmerkkinen. Muutto haja-asutusalueelta taajamiin on tälläkin alueella havaittavissa. Pelastustoimelle tämä aiheuttaa sen, että hälytystehtävät taajamissa lisääntyvät. Ihmiset muuttavat Keski-Karjalasta suurempiin keskuksiin joten sopimuspalokuntalaisten rekrytointi on entistä vaikeampaa. Sopimushenkilöstön vähäisyys voi vaikuttaa omalta osaltaan pelastuslaitoksen palvelutasoon ja täten myös kansalaisten turvallisuuden tunteeseen. Harvaanasutulla seudulla syrjäytyminen ja turvattomuuden tunne lisääntyy ja tämän ehkäisemiseksi on panostettava voimavaroja niin pelastuslaitoksen kuin myös muiden yhteistyötahojen. Tässä tehtävässä on oltava kiinteässä yhteistyössä poliisin, rajavartioston ja pelastuslaitoksen organisaatioiden jokaisella tasolla.

Avun saaminen oikeaan paikkaan mahdollisimman nopeasti edellyttää sitä, että on ajantasainen osoitejärjestelmä niin paperiversioina kuin myös sähköisessä muodossa. Lisäksi on tiestön oltava kulkukelpoinen ja osoitemerkinnät tiestöllä selkeästi havaittavissa.

Tapaturma on suomalaisten neljänneksi yleisin kuolinsyy. Vuosittain menehtyy erilaisissa tapaturmissa noin 3000 henkeä, mistä pelkästään koti ja vapaa-ajan tapaturmissa noin 2 000. Suurten ikäluokkien ikääntyessä tapaturmien uskotaan lisääntyvän, joten eri toimijoille riittää työskarkaa valistustyössä.

Suuronnettomuuksien riskit kasvavat sään ääri-ilmiöiden lisääntymisen vuoksi. Lisäksi mahdolliset sääolosuhteista aiheutuvat sähkönjakelun häiriöt ja tietoliikennekatkokset voivat vaikeuttaa ihmisten normaalia elämää huomattavasti. Pelastuslaitoksen valmiussuunnittelussa ja riskianalyyseissä on

huomioitu riskien kasvaminen ja varauduttu jo etukäteen eri tilanteisiin. Suuronnettomuussuunnitelma päivitettiin vuoden 2009 aikana kuten myös pelastuslaitoksen palvelutasopäätös.

Keski-Karjalan kuntien alueella oli vuoden 2009 aikana yhteensä 666 kiireellistä hälytystehtävää. Määrä on kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tähän on vaikuttanut pelastuslaitoksen tehtäväkentän lisääntyminen ja teollisuuden ja liikenteen aiheuttamat onnettomuudet. Vuoden 2009 alusta aloitettiin Kiteen paloasemalla pelastuslaitoksen hoitama sairaankuljetus. Sairaan- kuljetustehtäviä hoidettiin kahdella sairaankuljetusajoneuvolla. Kuljetusten tehtävämäärä oli 2 597 kuljetusta. Tulevaisuudessa tehtävämäärien uskotaan kohoavan vanhusväestön määrän lisääntymisen johdosta. Osittain tehtävämäärät lisääntyvät terveystoimen rakennemuutoksesta johtuen.

Keski-Karjalan alueella on kesäisin huomattava määrä kesäasukkaita. Tulevaisuudessa mahdollisesti osa kesäasunnoista muuttuu talviasutavaksi. Uusille talviasukkaille on saatettava tietoon miten tärkeää on talvisin teiden hyvä kunnossapito hälytysajoneuvojen pääsemiseksi mökkiteille ja osoite- tietojen näkyvyys. Kesäisin on vesiliikennettä huomattavasti ja myös syväväyliä myöten liikkuu isompia aluksia. Vesiliikenteen onnettomuusriski lisääntyy veneilyn ja vapaa-ajan lisääntyessä. Kesämökkiläisille on pidettävä entistä enemmän tiedotus- ja valistustilaisuuksia onnettomuuksien ehkäisystä ja kuntien toiminnoista yleensä.

Poliisi

Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tila on Keski-Karjalassa hyvä ja tulee todennäköisesti säilymään vakaana myös tulevina vuosina. Rikosten kokonaismäärä pysyy todennäköisesti nykyisellä tasolla tai vähenee jossain määrin väestön vähentyessä. Väestön ikääntyminen aiheuttaa jonkin verran turvattomuuden tunteen lisääntymistä, vaikka turvallisuus ei todellisuudessa muuttuisikaan huonompaan suuntaan. Väkivaltarikollisuus on lisääntynyt jonkin verran kahden viimeksi kuluneen vuoden aikana etenkin yksityisillä paikoilla. Tällä näyttää olevan yhteys päihteiden- ja huumeiden käytön lisääntymiseen nuorten keskuudessa. Samaan aikaan myös omaisuusrikoksissa on tapahtunut lievää nousua. Omaisuusrikoksia tekemällä rahoitetaan osittain päihteiden ja huumeiden käyttöä. Myös maahan muuttaneita venäläisnuoria toimii jossain määrin päihteiden ja huumeiden välittäjinä. Tämä voi olla jatkossa myös tulevaisuuden uhka.

Rajan läheisyydestä johtuen alueella liikkuu huomattavan paljon Venäjältä tuotuja alkoholijuomia. Hyvinvoinnin ongelmat ja palveluvajeet ovat syventyneet erityisesti päihde- ja mielenterveysongelmaisilla sekä osalla lapsista ja nuorista. Toisaalta nuorten asenteissa on päihteiden osalta tapah-

tunut positiivista kehittymistä. Taloudellisen taantumana aikana yksityisillä paikoilla alkoholin käyttö on lisääntynyt. Tämä aiheuttaa perhe- ja läheisväkivallan lisääntymistä. Perheväkivalta on tyypillinen toistuva rikos. Se kohdistuu pääasiassa naisiin ja on luonteeltaan keskimääräistä vakavampaa ja toistuvaa. Huuhausaineiden käyttörikosten määrä on lievässä kasvussa. Alueella on muutamia tavanomaisia huuhausaineiden käyttäjiä ja heidän määränsä on lisääntynyt. Paikkakunnalle on muuttanut myös muualta huuhausaineiden käyttäjiä. Huuhausainerikollisuus ruokkii myös väkivalta- ja omaisuusrikollisuutta

Valtakunnallinen turvallisuustutkimus tehtiin kolmannen kerran vuonna 2009. Aikaisemmin turvallisuustutkimus on tehty vuosina 2003 ja 2006. Turvattomuuden tunnetta on mitattu asuinalueella ja keskustoissa turvattomuutta kokevien prosentiosuudella kahdella eri taulukolla. Keski-Karjala on turvattomuuden tunne mittauksessa Pohjois-Karjalan turvallisinta aluetta. Turvallisuuden tunne on parempi maaseudulla kuin keskustoissa. Turvallisuustutkimuksen tilastoja Keski-Karjalan osalta on raportin liitteenä numero yksi.

Tohmajärven rajavartioalue (TohRvA)

TohRvA:n alueella sijaitsee Niiralan kansainvälinen rajanylityspaikka. Niiralan kautta ja edelleen kantatietä 70 pitkin kulkee vuosittain lähes miljoona rajanylittäjää. Rajanylityspaikan läheisyydessä sijaitsee mm huolintayritys Nurminen Logistics Oyj sekä VR, Tulli ja rajavartioasema. Muuten alue on maaseutua, jossa asukkaiden määrä hiljalleen vähenee ja väki ikääntyy.

Pohjois-Karjalan rajavartioston arvion mukaan rajaturvallisuus säilyy alueella vakaana. Turvallisuus rajanläheisyydessä harvaanasutulla alueella on haaste viranomaisille. Yhteistyö eri viranomaisien kesken on tärkeää kansalaisten turvallisuuden takaamiseksi sekä nopean avun saamiseksi onnettomuustilanteissa myös harvaanasutuilla alueilla. Tässä edesauttaa valtakunnallisen HARVA hankkeen pilottialueena oleminen ja yhteisten toimintojen kehittäminen.

Henkilöliikenne kasvaa edelleen noin 5 %:n vauhtia ja lähestyy miljoonaa vuonna 2010. Venäläisten osuus nousee noin puoleen rajanylittäjistä. Miljoonan raja ylittynee turvallisuussuunnitelman aikana, viimeistään vuonna 2012. Niiralan rajatarkastusasema pystyy suorittamaan rajatarkastukset hyvin yli miljoonalle rajanylittäjälle.. Liikennejärjestelyt ja kaistarakennukset riittävät tarkoitukseen hyvin.

Liikenne rautatiellä on laskenut huippuvuosien 3 600 junasta reiluun tuhanteen junaan vuodessa (v 2009: 1 200 junaa), Kaikki ovat tavarajunia, henkilöliikennettä ei ole. Niiralan kautta kulkee myös vaarallisia aineita, joista vaarallisin on ammoniakki. Myös kulkee jäähdyttämällä nesteytettyjä kaasuja, kuten happi, typpi, argon ja propaani sekä nestemäisiä aineita, kuten sulassa muodossa oleva fenoli, muurahaishappo ja öljytuotteet.

TohRvA:n toimintaympäristössä ei tapahdu suuria muutoksia vuoteen 2012 mennessä. Olosuhteet rajanläheisillä alueilla pysyvät samana. Niiralassa liikenne kasvaa hitaasti, mutta viisumivapaus ei lähivuosina vielä toteudu. Maastorajalla laittomat rajanylitykset lisääntyvät muutamiin tapauksiin vuodessa. TohRvA:n henkilöstö vähenee hiukan, mutta hallinnon keventämisen myötä operatiivinen toiminta ei oleellisesti laske. TohRvA:n organisaatio muuttuu 1.1.2011 alkaen, jolloin johtopaikka lakkaa. Toimintaan jää Värtsilän rajavartioasema ja Niiralan rajatarkastusasema.

3.7 Monikulttuurisuus

Keski-Karjalassa on pysyvästi kirjoilla muutama sata maahanmuuttajataustaista henkilöä. Valtaosa heistä on venäläisiä, mutta muitakin kansallisuuksia on edustettuna. Avioliitot suomalaisten kanssa ovat yleisiä. Ongelmia on syntynyt työttömyyden ja päihteiden käytön myötä. Valtaosa maahanmuuttajista on sopeutunut hyvin paikallisiin olosuhteisiin. Monikulttuuristuminen näkyy selkeimmin maahanmuuttajien palvelujen ja väestön asennekulttuurin kehittymisenä. Maahanmuuttajapalveluja järjestävät lukuisat tahot. Eri toimijoiden yhteistyö ja tiedonkulku on tärkeää. Venäjältä tulevien turistien laitton kapankäynti (polttoaine, tupakka ja viina) aiheuttavat jatkuvan valvontatarpeen poliisille, tullille ja rajalle (PTR-valvonta).

4 TURVALLISUUSSUUNNITELMA VUOSILLE 2010–2012

4.1 Rakennettu ympäristö

Ympäristön turvallisuus on yksi keskeinen yhdyskuntasuunnittelun tavoite. Ympäristössä ei tule olla alueita, joissa liikkumista ja oleskelua kartetaan rikoksen kohteeksi joutumisen pelossa. Myös liikenneonnettomuuksia voidaan ehkäistä hyvällä yhdyskuntasuunnittelulla.

Leikkipuistoihin liittyy erilaisia tapaturmariskejä kuten putoamis- ja kaatumisriskit sekä lasten karkaamiseen liittyvä riski. Riskejä voidaan pienentää hyvällä suunnittelulla ja leikkialueiden sijoittelulla. Leikkialueiden tulisi olla näkyvillä paikoilla ja hyvin valaistuja, jolloin ne eivät houkuttele asiattomaan oleskeluun ja ilkivaltaan. Leikkipaikkojen rakentamisessa otetaan huomioon leikkipaikkojen turvallisuutta koskevat määräykset. Vastuu lasten valvonnasta ja välineiden asianmukaisesta käytöstä on lasten vanhemmilla / hoitajilla.

Tutkimukset osoittavat, että turvattomaksi ja epäsiistiksi koettu ympäristö lisää rikosten, onnettomuuksien ja tapaturmien todennäköisyyttä. Puistoissa ja yleisillä alueilla turvallisuuteen voidaan vaikuttaa sekä kunnossapito- että puhtaanapitotoimilla. Roskaamisesta aiheutuvia erityisiä riskejä ovat muun muassa huumeruiskut.

Liukastumis- ja kaatumistapaturmien riski kasvaa sääolosuhteiden vaihtelun lisääntyessä. Kevyenliikenteen väylien sekä tie- ja piha-alueiden kunnossapidossa joudutaan entistä enemmän panostamaan liukkaudentorjuntaan turvallisuuden parantamiseksi. Väestön ikääntyminen lisää myös kaatumistapaturmia ja kulkuväylien esteettömyyden merkitys korostuu entisestään.

Myös liikuntapaikkaverkoston ylläpidossa on otettava huomioon jatkossa erityisesti sääolosuhteiden vaikutukset luonnonjäällä sijaitsevien jääliikuntapaikkojen turvallisuuteen. Turvallisten käyttöaikojen ajankohdat voivat tulevaisuudessa poiketa paljonkin siitä, mihin aiemmin on totuttu. Opastusta ja tiedotusta tarvitaan erityisesti jäälaturien ja retkiluistelupaikkojen käyttöaikoihin liittyen.

Muita mahdollisesta sääolojen muuttumisesta johtuvia riskejä ovat tulvariskit. Tulvariskit osataan ottaa jo huomioon kaavoituksessa ja rakennusvalvonnassa uusien rakennusten osalta. Alimpia rakentamiskorkeuksia on tarkistettu ja viranomaisyhteistyötä tehdään ympäristökeskuksen kanssa.

Uusimmat suositukset alimmiksi rakennuskorkeuksiksi ovat vuodelta 2006 ja niissä varautuminen on hyvää tasoa. Ongelman muodostavat vanhat alueet, joihin kohdistuvat riskit on otettava huomioon valmiussuunnittelussa. Riskialttiita alueita ovat lähellä ranta-alueita sijaitsevat alueet sekä vanhat rakennetut alueet, joilla on vielä sekaviemärointijärjestelmä.

Sään ääri-ilmiöt saattavat aiheuttaa myös metsätuhoja, mikä paitsi aiheuttaa suuria taloudellisia menetyksiä, saattaa vaurioittaa erilaisia liikenneväyliä ja muun muassa sähkölinjoja. Näihin varautuminen kuuluu ensisijassa asianomaisille yrityksille niin, että tarvittaessa on käytävissä riittävät henkilö- ja muut resurssit vaurioiden korjaamiseen.

Kuntien teknisen toimen käyttöön tulisi saada viranomaisradioverkko VIRVE:n käyttölaitteita poikkeustilanteiden viestiyhteyksien varmistamiseksi.

Toimenpideohjelma

Riski	Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Mittarit
Tapaturmat leikkipaikoilla	Uusien alueiden sijoittamisessa otetaan liikenneturvallisuus huomioon jo kaavoitusvaiheessa Suunnitelmat ja toteutus täyttävät turvallisuusmääräykset Leikkipuistojen käytön turvallisuus: - säännölliset välineiden tarkastukset	tekninen toimi / kaavoitus, kuntatekniikan suunnittelu, puistojen ylläpito Käyttäjät / käyttäjien ilmoitukset havaituista puutteista tärkeitä	jatkovaa 4 krt/ vuosi	vahinkoilmoitukset tarkastusraportit toteutetut korjaustoimenpiteet

	<ul style="list-style-type: none"> - korjaustoimet - aitaaminen tarvittaessa vesistöjen ja vilkkaiden väylien äärellä - infotaulujen asentaminen 			
<p>Tapaturmat ulkoliikunta- paikoilla</p>	<p>Ulkoliikunta- paikkojen tur- vatarkastukset ja infotaulujen asentaminen valittuihin koh- teisiin</p>	<p>liikuntatoimi</p>	<p>2010-</p>	<p>vahinkoilmoitukset</p>
<p>Tapaturmat retkeilyreiteillä</p>	<p>Retkeilyreittien hoitosuunni- telmat ja kun- nossapito Infotaulujen asentaminen tärkeimmille tauko- ja pysä- köintipaikoille</p>	<p>liikuntatoimi, tekninen toimi / metsät</p>	<p>2010</p>	<p>tehdyt toimenpiteet</p>
<p>Paikalliset raja- tut tulvavahin- got</p>	<p>valmiussuunni- telmien päivit- täminen tulva- riskikohteiden osalta sekaviemärijär- jestelmien</p>	<p>tekninen toimi, riskialttiit lai- tokset tekninen toimi, vesilaitokset</p>	<p>2010 toimenpiteet sovitetaan ta- loudellisiin resursseihin</p>	<p>valmiussuunnitelma päivitetty toteutetut kohteet</p>

	muuttaminen erillisviemäreiksi			
Omaisuus- ja henkilövahingot yleisillä alueilla	riskialttiiden kohteiden kartoittaminen => korjaustoimien suunnittelu ja toteutus (esim. valaistus, näkemäalueet) yleisten venesatamien ja –laitureiden infotaulujen asentaminen.	kartoitus yhteistyössä tekninen toimi, poliisi, pelastuslaitos tekninen toimi, pelastuslaitos	kartoitus 2010 toimenpiteet sovitetaan taloudellisiin resursseihin 2010	tehdyt toimenpiteet
Liukastuminen ja kaatuminen kadulla	toimenpiteet esteettömyyden parantamiseksi, vanhusväestön kannalta keskeisten kohteiden ja reittien kartoittaminen, keliolosuhteiden mukainen varustautuminen	tekninen toimi, sosiaali- ja terveystoimi	kartoittaminen 2010 toteutus vaiheittain taloudellisten resurssien puitteissa	tehdyt toimenpiteet
Sään ääri-ilmiöt, mistä johtuu esim metsätuhoja ja	varautuminen häiriöihin	Asianomaiset laitokset (sähkö-, tele-, jne.)		

sähkökatkoja				
--------------	--	--	--	--

4.2 Lapset ja nuoret, virtuaalimaailma

Turvallisinta lapsella on silloin, kun omat vanhemmat ja koti toimivat turvallisuuden alkulähteenä. Perheen tukea, yhdessäoloa ja turvaa ei edelleenkään korvaa mikään. Jo pienestä lapsesta aloitettu opastus, kasvatusta ja ohjaaminen antavat hyviä eväitä lapselle ja nuorelle selvitä nykypäivänä hyvin vaativaksi käyneestä elämän alkutaipaleesta. Lapsi tarvitsee selkeitä rajoja ja paljon rakkautta tunteakseen olonsa turvalliseksi. Kodin ja vanhempien lisäksi on hyvä muistaa asuin- ja elinympäristön turvallisuus. Päiväkodit ja muu varhaiskasvatusta tarjoaa myös turvaa ja apua lasten kasvatuksessa.

Lapsen ja nuoren sosiaalinen verkosto ystävien ja kavereiden laajenee huomattavasti koulun myötä ja näin myös koulu ja harrastukset ovat merkittävässä roolissa lapsen ja nuoren turvallisuuden kokemuksessa. Lapsen oma persoona ja luonne määräävät osin sitä, millaiseen ”porukkaan” lapsi otetaan tai ajautuu. Asenteet usein muokkautuvat sen mukaan, mitä kaverit ajattelevat ja tekevät.

Kaikki ei aina suju niin kuin on suunniteltu. Nykyään nuoret usein voivat pahoin. Arkipäivää ovat monille koulukiusaaminen, perheväkivalta, rikollisuus, alkoholi ja huumeet sekä niiden aiheuttamat monet haitat. Nuorten mielenterveysongelmat ja lastensuojeluasiakkuudet lisääntyvät. Venäjän rajan läheisyys ja monikulttuurisuuden lisääntyminen antavat oman leimansa alkoholin ja huumeiden käyttöön ja saatavuuteen. Tärkeä turvallisuuteen vaikuttava ja sitä lisäävä asia on varhainen puuttuminen ja ennaltaehkäisy sekä niihin tähtäävä toiminta ja sen kehittäminen.

Virtuaalimaailma tuo oman ulottuvuutensa lasten ja nuorten maailmaan. Tietotekniikkataitojen – ja ulottuvuuksien lisääntyessä, tulee lasten ja nuorten kanssa työskenteleville sekä kodeille uusia haasteita. Ennaltaehkäisevä työ, tiedottaminen ja seuranta ovat tärkeitä. Virtuaalimaailman mukanaan tuomat mahdollisuudet ja riskit vaikuttavat omalta osaltaan turvallisuuteen.

Keski-Karjalan kuntien kouluissa on laadittuina turvallisuuskansiot, jotka pitävät sisällään pelastussuunnitelmat. Niiden tarkoituksena on taata turvallinen toimintaympäristö. Suunnitelmia päivitetään yhteistyössä eri viranomaisten kanssa säännöllisin väliajoin. Viranomaisyhteistyö on alkanut esi-

merkiksi kouluilla koulupoliisitoiminnan sekä palo- ja pelastuslaitoksen kumppanuustoiminnan muodossa.

Esimerkiksi vuonna 2008 lastensuojelun sosiaalityön asiakkaana ja avoimuuslasten tukitoimien piirissä oli yhteensä Suomessa 67 000 lasta ja nuorta, joista poikia oli enemmistö. Samana vuonna kodin ulkopuolelle sijoitettuja oli 16 000. Kasvuvauhdin arvioidaan olevan noin 2-5 % vuositasolla. Karua kieltä kertoo se, että vuoden 2008 kodin ulkopuolelle sijoitetuista 11 000 oli huostaanottoja ja kiireellisiä sijoituksia ja viidesosa niistä vasten tahtoa sijoitettuja.

Kaikkien lastensuojeluilmoituksia on paljon ja ne ovat lisääntyneet viime vuosina. Perhetyön merkitystä syytä korostaa, sillä perhetyöntekijät ovat kokonaisvaltaisimmin aitopaikalla näkemässä, huomaamassa ja kartoittamassa turvallisuusriskejä perheissä ja myös hakemassa vastauksia perheiden jokapäiväisiin ongelmiin. Kouluissa koulukuraattorin tarve on ilmeinen.

Perheväkivalta on lisääntynyt ja myös naiset ovat entistä väkivaltaisempia. Perheet jaksavat huonosti. Vanhemmuuteen tarvitaan tukea. Alkoholi ja mielenterveysongelmat aikuisilla/vanhemmilla aiheuttavat myös lisääntyviä mielenterveysongelmia lapsilla. Ennakointi ja varhaisen puuttumisen lisääminen kartoitettaessa lasten ja nuorten turvallisuutta on muistettava.

Lasten ja nuorten väkivaltaiseen käyttäytymiseen, etenkin koulukiusaamiseen, on viime aikoina kiinnitetty yhä enemmän huomiota. Koulujen opetus- ja kriisisuunnitelmissa tulee olla ohjeet kiusaamisen ja väkivallan estämiseksi.

Keski-Karjalan kuntien perusopetusta antavista kouluista valtaosa on mukana valtakunnallisessa Kiva-koulu-hankkeessa. Hankkeen tarkoituksena on tuoda koululle toimintatapa kiusaamistapausten käsittelyyn sekä edistää koulussa kiusaamisen vastaista ilmapiiriä.

Toimenpideohjelma

Riski	Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Mittaristo
Riittämätön toiminnan turvallisuus	koulujen ja päiväkotien turvallisuuskansioiden laatiminen ja päivitys	sivistystoimi/rehtorit, sosiaali- ja terveystoimi/päiväkodit poliisi palo- ja pelastustoimi	2010	kaikilla kouluilla ja päiväkodeilla päivitetty suunnitelmat

	koulutus			
Syrjäytyminen	Erityistä huomiota tarvitsevat nuoret, Etsivä nuorisotyö työpajatoiminta Ammattistartti	Sivistystoimi/Honkalampisäätiö, Nuoriso- ja vapaa-aikatoimi Helli Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä	2010	Työpajatoimintaan osallistuvien nuorten lukumäärä Koulutuksen ulkopuolelle jääneen 17-24 -vuotiaat
Lasten harrastustoiminnan vähäisyys	aamupäivä-, ilta- päivä- ja muu kerhotoiminta	koulutoimi, nuoriso- ja vapaa-aikatoimi	2010 -	kerhojen ja osallistujien lukumäärä
Virtuaalimaailman mukanaan tuomat nuorten ongelmat	Nuorille suunnattujen verkkopalvelujen kehittäminen, ir4-hanke Virtuaalimaailman eri suuntausten seuraaminen	Nuoriso- ja vapaa-aikatoimitoimi Poliisi	Jatkuvaa	kontaktien lukumäärä
Nuorten osallisuuden puute	nuorten osallisuus ja vaikuttaminen	sivistystoimi	2010 -	oppilaskuntien määrä, aktiivisesti toimiva nuorisovaltuusto
Nuorisorikollisuus	nuorten oma poliisi ns. ”jengipoliisi”	poliisi ja Helli	2010-2013	ohjelmassa olevat nuoret
Nuorisotyöttömyys	työllisyysohjelma	nuorisotoimi	2010 -	kesätyöpaikkojen lukumäärä
Lapsi- ja nuorisorikollisuus	lasten ja nuorten rikosten ennaltaehkäisy	nuoriso- ja vapaa-aikatoimi	2010 -	nuorten rikosten tekijöiden

				lukumäärä
Lasten ja nuorten erilaiset ongelmat	monialaisen yhteistyöverkoston perustaminen	eri toimialat	2011-	
Perheväkivalta	vanhempien ohjaus ennaltaehkäisevä perhetyö perhekuntoutus	Helli, sivistystoimi, poliisi	2010- 2013	hoidetut tapaukset kuntoutujien määrä
Lastensuojeluilmoitukset huostaanotot	vanhempien ohjaus ennaltaehkäisevä perhe- ja sosiaalityö	Helli/lastensuojelu	2010- 2013	Is-ilmoitusten määrä huostaanotot
Päihteiden käyttö	vanhempien ohjaus lasten ja nuorten kasvatus ja ohjaus varhainen puuttuminen	Helli, sivistys- ja vapaa-aikatoimi, poliisi, Hytkes	2010	koulutukset kiinnijääneet alaikäiset
Mielenterveysongelmat	ennaltaehkäisevä mielenterveystyö perheen hoitaminen kokonaisuutena	vanhemmat Helli/mielenterveyspalvelut Hytkes/koulukuraattoripalvelut sivistys- ja vapaa-aikatoimi	2010- 2013	tapausten määrä
Lasten ja nuorten väkivalta / koulukiusaaminen	KiVa-koulu -hanke	Sivistystoimi	Lv 2010- 2011	Ohjeistuksen toteuttaminen

Lasten ja nuorten oloihin liittyvää tilastoaineistoa on raportin liitteenä numero 2.

4.3 Ikääntyvä väestö

HELLI-liikelaitoksen peruspalvelusopimuksessa on ikääntyvien hoidon suunnitelmissa kirjattu siirtyminen laitospainotteisuudesta kodinomaisiin asumismuotoihin. Koti voi olla se alkuperäinen oma

koti, vuokra-asunto, palveluasunto tai yhteisasuminen eri muodoissa, mm. tehostetussa palveluasumisessa. Tärkeää on, että asumisympäristö on turvallinen. Kodista pitää poistaa tapaturman aiheuttajat, kuten lattiamatot, edistämässä kaatumisriskiä. On taattava riittävä valaistus, myös yövalo. Palveluohjauksessa ja kotihoidon henkilöstön tekemillä kotikäynneillä tapaturmariskeihin ja muihin turvallisuutta vähentäviin seikkoihin on kiinnitettävä huomiota. Ikääntyneiden turvallisuusasioita käsitellään Kiteen kaupungin liikenneturvallisuussuunnitelmassa.

Toimenpideohjelma

Riski	Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Mittarit
Turvattomuuden tunne ja yleinen turvallisuus ikääntyneillä	Annetaan tietoa palveluista, palveluohjaus Ennaltaehkäisevät kotikäynnit 80-vuotiaille, jotka eivät palvelujen piirissä Kotitapaturmien ehkäisy-tiedotus Henkilöstön koulutus	Kotihoito Palveluohjaaja Palo- ja pelastuslaitos Helli-liikelaitos	2010-	Ennaltaehkäisevien kotikäyntien määrä Kotitapaturmien määrä Kotihoidon asiakasmäärä Tiedotustilaisuuksien raportointi
Asuntojen varustus sisä- ja ulkotiloissa	Kodin ja sen ympäristön muuttaminen turvalliseksi Korjausrakentaminen	Helli-liikelaitos Asuntotoimi Taloyhtiöt	2010-	Asuntojen muutostyöt (hissit ym.) Syrjäseuduilta taajamiin muuttojen määrä
Liikuntakyvyn heikkeneminen	Kunto- ja liikunta- palvelujen saatavuus Kuntosalit Liikuntatapahtumat Apuvälineiden saatavuus	Helli-liikelaitos Liikuntatoimi Tekninen toimi Kumppanuustoiminta	2010-	Kunto- ja liikuntaryhmissä kävijät Yleisötapahtumat, kampanjat

Asiointit sivu- kyliltä taajamiin	Julkisen liikenteen korvaaminen asiointikyydein, kyytitakuu tulossa 2010 Kuljetuspalveluiden ohjaus ja myöntäminen (SHL, VPL)	Joukkoliikennevästava Helli-liikelaitos	2010-	Kyytitakuun toteutuminen Kuljetuspalveluiden piirissä olevat
--------------------------------------	--	--	-------	---

4.4 Syrjäytyminen

Syrjäytyminen on sisäisen turvallisuuden keskeisin uhka. Työttömyys ja muut toimeentuloa vaikeuttavat ongelmat kuten ylivelkaisuus lisäävät yksilöiden välisiä tuloeroja, köyhyyttä ja syrjäytymisriskiä. Heikko koulutustaso, erityisesti riittävän tietoyhteiskuntaosaamisen puuttuminen ja harrastusten puuttuminen lisäävät riskiä joutua syrjään työmarkkinoilta ja yleensä yhteiskunnasta.

Ongelmien periytyminen eli ylisukupolvinen syrjäytyminen on uusi ja varsin huolestuttava ilmiö. Syrjäytyneiden vanhempien kyky auttaa lasta ja havaita tämän syrjäytymiskehitystä on vähäinen silloin, kun omakin asema on heikko.

Lasten ja nuorten ongelmia syventää puuttuva aikuisuus ja vanhemmuus. Kuvaan saattaa tulla vanhempien välistä ja myös lapsiin kohdistuva väkivaltaa. Tällainen lisää riskiä ryhtyä itse myöhemmin väkivallan käyttäjäksi.

Vuosittain noin 0,2 % ikäluokasta laiminlyö oppivelvollisuutensa ja jää ilman peruskoulun päästötodistusta. Tämän ryhmän tulevaisuuden näkymät ovat heikot. Voi olla, että ei olla työssä tai koulutuksessa, suorittamassa ase- tai siviilipalvelusta eikä myöskään ole ilmoittauduttu työttömäksi. Tällöin ollaan oikeastaan kokonaan hukassa normaalin yhteiskunnan järjestelmien kannalta.

Ikääntyneen väestön määrä kasvaa. Vaarana on, että ikääntyvät sulkeutuvat yksinäisyyteen ja sitä kautta syrjäytymiseen neljän seinän sisään. Lisääntyvä alkoholin käyttö vielä pahentaa tilannetta.

Viranomaiset järjestävät kaikille turvaa ja turvallisuuden tunnetta pitämällä yllä järjestystä ja auttamalla ajallaan, kun apua tarvitaan. Myöskään erilaisten järjestöjen ja ihmisten yhteistoimintaa ei

sovi unohtaa. Turvallisuuden luomisella pyritään ehkäisemään ihmisten syrjäytymistä ja turvallisuuden ennalta suunnittelulla minimoimaan turvallisuuden uhat ja haitat.

4.5 Monikulttuurisuus

Kansainvälistyminen näkyy myös Keski-Karjalassa. Maahanmuutto lähialueelta Venäjän Karjalasta lisääntyy jonkin verran, mutta laajamittaista maahanmuuttoa ei ole näköpiirissä. Toimeentulon epävarmuus Venäjän Karjalassa tulee jossain määrin näkymään rikollisuuden kasvuna myös Keski-Karjalan alueella. Maahanmuuttoa tapahtuu myös muista maista ja kulttuureista kuin Venäjältä.

Maakunnassa on kesäisin ja syksyisin huomattava määrä luonnontuotteiden poimijoita Venäjältä ja Aasiasta. Maakuntaan sijoitettujen turvapaikanhakijoiden lukumäärä lisääntyy ja sen myötä lisääntyvät myös ulkomaalaisvastainen ja rasistinen käyttäytyminen. Baltian maista saapuvat kerjäläiset, kaupustelijat ja rikolliset ovat yleinen ilmiö varsinkin kesäaikana. Ulkomaalaisvalvonta yhdessä PTR -viranomaisten kanssa lisääntyy.

Rasistinen käyttäytyminen ja siihen liittyvät teot tunnistetaan valvonnassa ja rikostutkinnassa. Ilmiöön puututaan nopeasti ja tehokkaasti. Suhtautumisessa rasistiseen käyttäytymiseen poliisilaitoksessa on nollatoleranssi.

Turvapaikka- ja ulkomaalaisasiat

Poliisi, tulli ja rajavartiolaitos (PTR) tekevät yhteistyössä ulkomaalaisvalvontaa säännöllisesti vuosittain erikseen laadittujen valvontasuunnitelmien mukaisesti. Kenttävalvontaa painotetaan laittomaan maassaoleskeluun, laittoman maahantulon järjestämiseen ja luvattomaan työntekoon. PTR -valvonnassa suoritetaan säännöllisesti laittomasti maahan tuodun alkoholin-, tupakan- ja polttoaineen myynnin valvontaa. Valvonnassa ja tutkinnassa kiinnitetään huomio turvapaikkahakemusten väärinkäyttöön ja sen yhteyteen liittyviin rikoksiin. Ulkomaalaisvalvonta nivelletään osaksi päivittäistä poliisin valvontatehtävää.

Kielimuuri

Venäjän kieltä puhuvien osuus on alueella lisääntymässä, erityisesti Tohmajärven kunnan alueella mutta myös muissa kunnissa. Kuntien on kehitettävä tulkkipalveluja ko. asukkaille. Onnettomuustilanteessa olisi hyvä jos myös pelastusviranomaiset osaisivat edes vähän kieltä kommunikoinnin

helpottamiseksi. Yhdessä Keski-Karjalan kunnista, Tohmajärvellä on väkilukuun suhteutettuna eniten maahanmuuttajataustaista väkeä koko maassa.

4.6 Onnettomuudet

4.6.1 Koti- ja vapaa-ajan tapaturmat

Väestön ikääntyminen, lisääntyvä vapaa-aika ja kasvava alkoholin kulutus lisäävät koti- ja vapaa-ajan tapaturmariskiä. Tilastokeskuksen tilastojen mukaan tapaturmakuolleisuudesta valtaosan muodostavat työajan ulkopuolella tai muualla liikenteessä tapahtuvat tapaturmat. Tapaturmissa kuolee Suomessa vuosittain yli 3 000 ihmistä, mistä koti- ja vapaa-ajan tapaturmissa pelkästään noin 2 000 ihmistä.

Valistus ja neuvonta ovat pääasiallisia keinoja vaikuttaa ennaltaehkäisevästi vapaa-ajan tapaturmiin. Sillä vaikutetaan asenteisiin oikeiden käytäntöjen omaksumiseksi ja vaaratilanteiden välttämiseksi kotona ja vapaa-aikana. Tätä varten pelastuslaitos lisää valistustoimintaa ja tekemään sitä yhä enenevässä määrin yhteistyönä eri toimijoiden kanssa.

4.6.2 Uimarantojen turvallisuus

Keski-Karjalan kuntien turvallisuussuunnitelmassa nostetaan yhdeksi hankkeeksi teknisen toimen kanssa uimarantojen turvallisuus. Pelastuslaitos kartoittaa yleisten uimarantojen profiilit ja erikoispiirteet ja antaa ne tiedot tekniselle toimelle, joka toteuttaa tekemällä uimarannoille taulut, josta näkyy rannan profiili ns. kalaperspektiivissä syvyyskäyrien kanssa. Tämän lisäksi taulussa näkyy uimarannan nimi, lyhyet ohjeet miten toimia jos joku katoaa pinnan alle ja hätäilmoituksen tekeminen.

Toimenpideohjelma

Riski	Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Mittaristo
Vapaa-ajan tapaturmat	valistustoiminnan tarjonnan lisäys	pelastuslaitos, järjestöt	jatkuvaa	valistustilastot

	ja kohdentami- nen			
Hukkumistapaturmat	opastaulujen teko uimarannoille	pelastuslaitos, tekninen toimi	2011	asennetut taulut uimarannoille
Tietämättömyys, mi- ten toimia onnetto- muustilanteessa	valistuksen ja neuvonnan li- sääntyminen	Pelastuslaitos, SPEK, sopimus- palokunta	jatkuvaa	Pronto-tilastot

4.6.3 Tulipalot

Vuonna 2009 Keski-Karjalan toimialueella tapahtui yhteensä 24 rakennuspaloa joissa menehtyi palon seurauksena yksi henkilö. Rakennuspalosta tuli Pronto-arvion mukaan 4 166 460 euron vahingot. Uhattu omaisuus oli 10 196 550 euroa.

	(lkm)	Rakennuspaloja (lkm)	Rakennus- ja irtaimistovahin- got (€)	Uhatut rakennukset ja ir- taimistojen arvo (€)	Palanut maastopinta-ala (m ²)
Kesälahti	148	2	5360	214 600	100
Kitee	286	7	212 170	964 940	8730
Rääkkylä	115	10	380 080	436 110	7900
Tohmajärvi	117	5	3 356 850	4 731 900	17 440
Keski-Karjalan alue	666	24	3 954 460	6 347 550	34 170
Pohjois-Karjala yht.	3994	115	13 374 060	42 710 690	1 056 413

Pronto-tiedostojen mukaan Keski-Karjalassa tahallaan sytytettyjä paloja oli 3 kpl. Tuottamuksellisesti sytytettyjä paloja oli 9 kappaletta. Arvioon vahinko tai tahaton oli syynä 14 paloon. Tulipaloista yksi oli sellainen jossa ei syytä voitu arvioida.

Pelastuslaitoksen pääpainopisteinä on tulipalojen ennaltaehkäisy. Tämä jakaantuu asumisen paloturvallisuuteen sekä tuhopolttojen ennaltaehkäisyyn. Asumisen paloturvallisuuteen liittyen pelastuslaitos lisää kiinteää yhteistyötä sosiaali- ja terveystoimen kanssa muun muassa kouluttamalla sosiaalitoimen henkilöstöä. Osassa kunnista tätä on jo suoritettu useamman vuoden ajan. Tätä yhteistyötä halutaan jatkaa ja kehittää toimijoiden kesken. Sairaaloissa, vanhainkodeissa, hoitolaitoksissa ja muissa erityisryhmien palvelu- ja asuinrakennuksissa paloturvallisuustason riittävyys testataan pelastussuunnitelman liitteenä olevalla turvallisuusselvityksellä. Turvallisuusselvitykset ovat osoittaneet, että 20 kohdetta tulee suojata automaattisella sammutuslaitteistolla. Vuoden 2010 alussa näistä 6 oli toteuttanut automaattisen sammutuslaitteiston asennuttamisen. Hoiva- ja hoitolaitosten suojaaminen automaattisilla sammutuslaitteistoilla on mainittu myös sisäisen turvallisuuden ohjelmassa. Pelastussuunnitelma on laadittava lain määrittämässä kohteissa. Syynä on ihmisten turvallisuuden parantaminen näissä kohteissa.

Pelastuslaitoksen tavoitteena on että turvallisuusselvitysten edellyttämät toimenpiteet toteutetaan mahdollisimman nopeasti. Riittävän paloturvallisuustason saavuttamiseksi tulee turvallisuustekniikka ulottaa tulevaisuudessa myös erityisryhmien kodinomaiseen asumiseen. Turvallisuusselvitys on laadittava kohteissa, joissa asuvien ja oleskelevien ihmisten toimintakyky on rajoitettu tai alentunut.

Koulujen ja pelastuslaitoksen välisen kumppanuusohjelman tavoitteena Pohjois-Karjalassa on opettaa koulujen turvallisuusvastaavat toteuttamaan päivittäistä turvallisuutta omassa koulussaan. Pelastuslaitoksesta on nimetty ns. koulukummit eli turvallisuuskumppanit kouluja varten. Koulukummi ja koulun vastuhenkilö kehittävät ja koordinoivat yhdessä koulun turvallisuutta. Turvallisuuskumppanuudella pyritään vaikuttamaan myös kotien paloturvallisuuteen ja tapaturmien ehkäisyyn.

Vuosittain järjestetään pelastuslaitosten suorittama ja Suomen pelastusalan keskusjärjestön (SPEK) koordinoima peruskoulun kahdeksaluokkalaisille Nou-hätä kilpailu, jonka tavoitteena on lisätä nuorten tietämystä tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäisemiseksi.

Tuhopolttoihin liittyen Suomen pelastusalan keskusjärjestö on lähtenyt liikkeelle tulipysäkkihankkeella, jonka tarkoituksena puuttua lasten luvattomaan tulenkäyttöön yhteistyössä sosiaali-, terveys ja pelastuslaitoksien sekä poliisien kanssa.

Toimenpideohjelma

Riski	Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Mittaristo
Tulipalot	palovahinkojen ehkäisy taloyhtiöiden suunnitelmien sekä neuvonnan ja oppaiden avulla	Taloyhtiöt/hallitus, pelastuslaitos, Sosiaali- ja terveystoimi/ /palveluneuvojat	jatkuvaa	onnettomuustilastot, vakuutusyhtiöiden vahinkotilastot
Erityisryhmien asuminen paloturvallisuudeltaan riittämättömissä asunnoissa tai hoitolaitoksissa	turvallisuusselvitysten ja niiden edellyttämien toimenpiteiden tekemisen lisäys	pelastuslaitos, sosiaali- ja terveystoimi, yksityiset palveluntarjoajat		tehtyjen turvallisuusselvitysten ja tehtyjen toimenpiteiden lukumäärä
Riittämätön turvallisuustietous	kumppanuushanke. Nou-hätä kilpailu	pelastuslaitos, koulut		koulutettavien lukumäärä
Tuhopoltot	Tulipysäkki hanke, valistus ja neuvonta, rakentamisen valvonta	pelastuslaitos, SPEK, rakennusvalvontaviranomainen, koulut		onnettomuustilastot, koulutettavien lukumäärä
Sopimuspalomiesten vähyys	Rekrytointi	Pelastuslaitos, SPEK, sopimuspalokunnat	Jatkuvaa	Palkkaustiedot, harjoitustiedot

SPEK = Suomen Pelastusalan keskusjärjestö

4.6.4 Suur tapahtumat

Turvallisuuteen liittyvät riskit lisääntyvät aina myös suur tapahtumien yhteydessä. Tällöin riskit koskettavat aina suurta ihmisjoukkoa kerrallaan. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset suuret yleisö tapahtumat ja messut (liikenteen lisääntyminen, yleiset järjestyshäiriöt tms.). Päävastuu turvallisuus suunnittelusta kuuluu aina tapahtuman järjestäjälle. Näihin tilaisuuksiin on kuitenkin myös viranomaisten ja kuntien eri toimiala sektoreiden osallistuttava ja varauduttava Tilaisuuden järjestämisestä ja siihen liittyvistä toimenpiteistä löytyy pelastuslaitoksen internet-sivulta (www.pkpelastuslaitos.fi -> yleisötilaisuuden järjestäminen).

Kiteen Tolosenmäen alueelle lentokentän lähiympäristöön perustettava AIMO-monitoimikeskus lisää ihmisten liikkumista alueella eri tapahtumissa. Erilaiset harrastuksiin ja kilpailuihin liittyvät toiminnot aiheuttavat niin alueella kuin myös alueen tiestöllä liikennemäärien lisääntymistä. Liikenteen lisääntyminen lisää onnettomuusriskiä. Pelastustoimen, terveydenhuollon ja poliisin apua saatetaan tarvita. Kilpailut ja tapahtumat lisäävät viranomaisten ja alueella toimivien eri yhteisöjen ja järjestöjen tehtäviä valvonnassa ja onnettomuuksien ennaltaehkäisyssä. Alueen kehittymisen yhteydessä myös Kiteen kaupungin teknisen sektorin ja osin myös eri toimijoiden on kehitettävä yhdessä alueen infrastruktuuri mahdollisimman turvalliseksi ja toimivaksi. Eri viranomaiset avustavat tässä kukin omalla sektorillaan.

Keski-Karjalassa järjestetään vuosittain myös monia muita suuria yleisö tapahtumia, joissa turvallisuus kysymyksiin on kiinnitettävä huomiota.

4.6.5 Liikenneturvallisuus

Liikenneonnettomuuksissa menehtyi Keski-Karjalassa vuonna 2009 kaksi henkilöä ja loukkaantui 30. Eriasteisia liikenne rikkomuksia Keski-Karjalan alueella on poliisin tietoon tullut runsaat 2 800 kpl vuonna 2009. Näistä liikenneturvallisuuden vaarantamisia (sisältää muun muassa liikenneonnettomuudet) oli 535 kappaletta.

Onnettomuuksien ehkäisyssä pääpaino on valvonnan lisäksi liikenne ympäristön parantamisessa ja turvalaitteiden käyttämisessä. Lisäksi mopo- ja moottoripyörä sekä kevyen liikenteen onnettomuuksiin tulee jatkossa kiinnittää huomiota valvonnalla ennalta estävästi. Päivittäisistä riskeistä suurim-

mat liittyvät liikenteeseen. Samalla kun liikenneympäristö on liikennesuoritteiden kasvaessa muuttunut entistä vaativammaksi, on myös vanhenevan väestön osuus liikenteessä kasvanut. Tämä tuo aivan uudenlaisia haasteita sekä liikennesuunnittelulle että liikennevalvonnalle.

Liikenneturvallisuuden kehittymistä seurataan jatkuvasti analysoimalla onnettomuustilastoja. Tietoja käytetään hyväksi liikenneturvallisuussuunnitelmien laatimisessa. Liikenneturvallisuussuunnitelmat Keski-Karjalan alueella on uudistettu vuonna 2009. Liikenneturvallisuussuunnitelmissa otetaan huomioon sekä tarvittavat rakenteelliset ja liikennejärjestelmään liittyvät toimenpiteet että asennekasvatus. Liikenteessä turvallisuusriskin muodostavat aina myös normaalista poikkeavat tilanteet kuten tapahtumiin tai rakentamiseen liittyvät liikennejärjestelyt.

Omatoimisen asumisen lisäksi tarvitaan esteettömiä ja turvallisia liikkumisympäristöjä. Erityisesti kevyen liikenteen väylät pitää rakentaa väljemmin kuin aikaisemmin. Niissä erotellaan erikseen ns. nopea kevyt liikenne (pyöräily, sähköpyörätuolit) ja hidas kevyt liikenne (kävely, pyörätuolit, rullaattorit). Kotona asumisen ympäristöissä tarvitaan talvella ympäristöön sovellettavia ratkaisuja, joita ovat mm. katetut tai lämmitettävät kulkuväylät. Kulkuväylille pitää rakentaa hyvä valaistus ja riittävästi lepoa varten penkkejä. Palveluohjauksessa on kiinnitettävä huomio apuvälineiden tarpeeseen. Ikääntyessä liikenteessä selviytyminen vaikeutuu huomattavasti, havaintojen tekeminen ja myös reagointikyky hidastuu.

Toimenpideohjelma

Riski	Toimenpide	Vastuutaho	Aika-taulu	Mittaristo
Liikenneturvallisuuden heikkeneminen	liikenneturvallisuussuunnitelmat: - päivittäminen - toteutusohjelmat	tekninen toi- mi/tiehallinto	max 10 v. jat- kuvaa	suunnitelmat ajan- tasalla

Liikenneonnettomuudet	liikenneturvallisuuteen liittyvä poliisin ja teknisen viraston jatkuva yhteistyö ja onnettomuus tilastojen seuranta => valvonta, ongelmakohteiden tunnistaminen ja liikennejärjestelyt	tekninen toimi, poliisi	jatkuvaa	liikenneonnettomuustilastot
Liikenneonnettomuudet	liikennekasvatus ja asennemuokkaus	vanhemmat, koulutoimi, poliisi	jatkuvaa	liikenneonnettomuustilastot
Liikenneonnettomuudet	vanhusväestön ajokyvyn arviointi	terveydenhuolto, läheiset	jatkuvaa	liikenneonnettomuustilastot
Liikenneonnettomuudet, tapaturmat	tilapäiset liikennejärjestelyt, kadulla tehtävien töiden luvat, valvonta, ohjeistus ja määräykset	tekninen virasto yhdessä toimijan kanssa	jatkuvaa	liikenneonnettomuustilastot, vahinkoilmoitukset
Liikenneturvallisuuden heikkeneminen	valistustoiminnan tarjonnan lisäys	poliisi, pelastuslaitos	2010 - 2012	liikenneonnettomuustilastot
Liikenneturvallisuuden heikkeneminen	valvonnan teematoiminta paikallisesti	poliisi, tekninen toimi	jatkuvaa	toteutetut valvonnat
Liikenneturvallisuuden heikkeneminen	ajotapavalvonta taajamassa	poliisi	jatkuvaa	toteutetut valvonnat, riketilastot

Rajanylitysliikenne

Vuositasolla Niiralassa rajan ylittää noin 950 000 henkilöä joista venäläisiä noin 41 %, 45 000 kuorma-autoa, 450 000 henkilöautoa. Maahan saapuu noin 21 000 ja poistuu noin 1 700 kuormattua rautatievaunua.

Autoliikenteessä tuonti muodostuu puusta muodossa jos toisessa sekä paperista. Ei sisällä vaarallisia aineita jotka saattaisivat aiheuttaa vahinkoja maanteillä. Vienti muodostuu paperista, kartongista, sellusta, koneista ja laitteista sekä jonkin verran maaleista ja liuottimista pakattuina myyntipakkauksiin.

Junaliikenteessä tuonti muodostuu lannoitteiden raaka-aineista, polttoaineista, nesteytetyistä kaasuista, kuten happi ja argon, koksista, puusta romusta, ammoniakista yms. Junaliikenteessä vienti käsittää koneita ja laitteita.

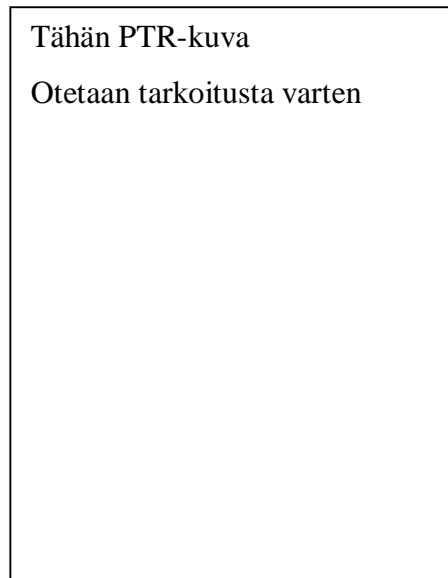
Rajanylityspaikalla liikenteen valvonta on jaettu rajavartiolaitoksen kanssa niin, että tulli valvoo tavara- ja raskasta liikennettä ja raja henkilöliikennettä. Tullin osalta valvonnassa kiinnitetään huomiota ajoneuvojen kuntoisuuden lisäksi, lepo- ja ajoaikoihin, kuorman sidontoihin, ylipainoihin ja kuljettajan kuntoisuuteen. Valvonta on painottunut maahan saapuvan liikenteen valvontaan unohtamatta kuitenkin maasta lähtevää liikennettä. Vuositasolla kirjoitetaan 40 – 60 huomautusta, rikesakkoa tai rangaistusvaatimusta

Niiralan rajanylityspaikka aiheuttaa vaarallisten aineiden rautatiekuljetusten vuoksi ja liikennevirtojen lisääntyessä maanteillä entistä suuremman onnettomuusriskin. Pelastuslaitos on varautunut eri onnettomuustyyppisiin kouluttamalla henkilöstöään ja muita yhteistyöviranomaisia. Lisäksi on valistettava alueella olevaa väestöä oikeaan toimintaan ja suojautumiseen onnettomuustapauksessa. Alueen hälytysjärjestelmä ja operatiivinen kalusto on suunniteltava ja hankittava onnettomuusuhkien torjuntaan soveltuviksi. Pelastuslaitoksen ja yhteistyöviranomaisten hälytysajoneuvokalusto ja rajanylityspaikka ovat varustettava tarpeellisella henkilöiden suojaamiseen tarkoitetulla suojavaarustuksella.

Toimenpideohjelma

Riski	Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Mittaristo
Liikenneonnettomuuksien lisääntyminen	pelastuslaitoksen henkilöstön koulutus, saapuvien ajoneuvojen kuntotarkastus	pelastuslaitos, poliisi, SPEK, tulli, rajavartiolaitos	jatkuvaa	poliisin tilastot, pronto-tilasto

Vaarallisten aineiden onnettomuudet rautateillä	pelastuslaitoksen henkilöstön ja ytviranomaisten yhteiset harjoitukset	pelastuslaitos, VR, tulli, rajavartiolaitos	3 vuoden välein	harjoitusmuistiot
vaarallisten aineiden maahan tuonti	pelastussuunnitelman päivittäminen Niiralan rata-alueella	pelastuslaitos, VR, Tulli, Raja, John Nurminen Oyj	syksy 2010	suunnitelma ajan tasalla

Kuva PTR-yhteistyöstä Niiralan rajanylityspaikalta.

4.7 Rikollisuus

Poliisin arvion mukaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tila säilyvät kohtalaisen hyvinä koko maakunnan alueella. Omaisuusrikosten taso säilyy keskimääräistä alhaisempana, mutta henkeen ja terveyteen kohdistuneiden rikosten määrä pysyy keskimääräistä korkeammalla tasolla.

Väestön ikääntyessä rikosten kokonaismäärä laskee, koska iäkkäämmät ihmiset tekevät vähemmän rikoksia ja joutuvat harvemmin rikoksen uhriksi. Toisaalta lisääntyvä työttömyys saattaa lisätä alkoholin käyttöä ja siitä aiheutuvia poliisin tehtäviä. Syrjäytymiskehitys jatkuu ja se yhdessä runsaan päihteiden käytön kanssa lisää väkivaltaa ja nuorten häiriökäyttäytymistä. Kouluturvallisuuden aleneminen koskee myös Pohjois-Karjalaa. Poliisi joutuu tekemään yhä enemmän yhteistyötä sosiaali- ja terveystieteiden ja kouluviranomaisten kanssa.

Väestön keskittyminen kuntakeskuksiin asettaa poliisille ja myös muille viranomaisille haasteen, miten turvata syrjäseutujen valvonta- ja hälytyspalvelut, poliisin lupapalvelut sekä kansalaisten turvallisuuden tunne kohtuullisella tasolla. Tältä osin poliisi tekee yhä enemmän yhteistyötä rajavartioston, pelastusviranomaisten sekä hätäkeskuksen kanssa.

Väkivaltarikollisuuden vähentäminen otetaan analysoituun ja kokemuseräiseen tietoon pohjautuvalla kohdevalinnalla sekä jatkuvalla seurannalla poliisilaitoksen ongelmakeskeiseksi toimintamalliksi. Erityisesti aktiivista ja suunnattua valvontaa kohdennetaan ongelmakohteisiin kuten yleisiin paikkoihin, joissa tapahtuu väkivaltarikoksia. Samoin ravintolat ja niiden lähialueet saatetaan kohdennetun valvonnan alaiseksi.

Lähisuhdeväkivalta tunnistetaan kaikessa poliisitoiminnassa ja siihen puututaan poliisin ja viranomaisyhteistyön avulla. Lähisuhdeväkivaltaan puututaan ohjaamalla asianomistajan tueksi heti akuutissa vaiheessa sosiaalitoimen viranomaiset jo siinä vaiheessa, kun tapahtuman toinen osapuoli on mahdollisesti poliisin suojissa. Rasistinen käyttäytyminen ja siihen liittyvät teot tunnistetaan valvonnassa ja rikostutkinnassa. Ilmiöön puututaan nopeasti ja tehokkaasti. Suhtautumisessa rasistiseen käyttäytymiseen poliisilaitoksessa on nollatoleranssi.

Tietotekniikka-, talous- ja ympäristörikoksia esiintyy myös Keski-Karjalassa, mutta ne eivät muodosta erityistä alueellista ongelmaa.

Toimenpideohjelma

Riski	Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Mittaristo
Yleisten paikkojen turvattomuus	näkyvä valvonta	poliisi	2010 – 2012	poliisin analyysitoiminta
Turvattomuuden lisääntyminen	rikoksen uhriutumisen estäminen valistustoiminnalla	poliisi, järjestöt ja eri viranomaistahot	2010 – 2012	poliisin turvallisuustutkimus
Kokonaiskuvan puuttuminen	yhteistoiminnan ja tietojen vaihdon lisääminen eri viranomaistahojen välillä (lähisuhdeväkivalta)	poliisi, pelastustoimi, sosiaali- ja terveystoimi, koulu-toimi	2010 – 2012	analysointi
Ei puututa lähisuhdeväkivaltaan	lähisuhdeväkivallan tunnistaminen, puuttuminen ja ennaltaehkäisy lainsäädännön keinoin (mm. lähestymis- ja matkustuskiellot)	sosiaali- ja terveystoimi, poliisi	2010 – 2012	lähestymis- ja matkustuskieltojen lukumäärät, rikosilmoitusten lukumäärät, turvakotiasiakkaiden lukumäärä

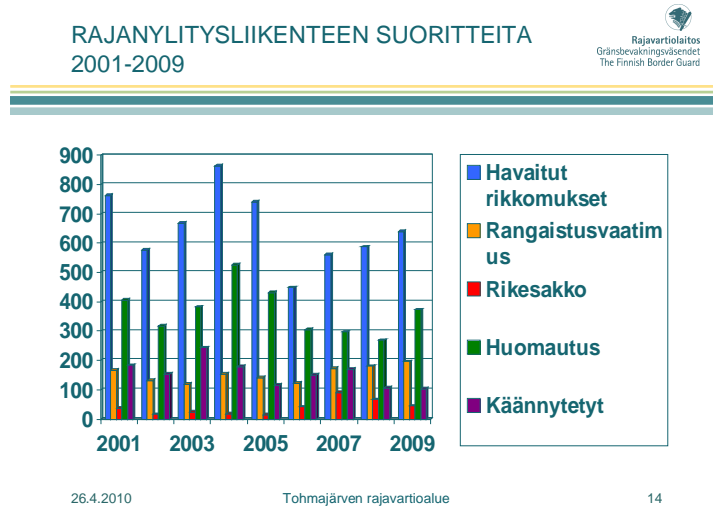
Rajanylittävä rikollisuus

Niiralan rajanylityspaikalla havaitaan noin 600-700 rikkomusta vuodessa, joka on noin prosentin rajanylittäjistä (ks. oheinen diagrammi). Yleisimmät rikkomukset ovat ajoneuvoissa havaitut teknisen kunnan puutteet, kuten huonot renkaat. Rattijuopumukset ovat vähenemään päin. Lisäksi paljastetaan viisumien ylityksiä, lieviä väärennöksiä, vaarallisia esineitä (esim. kaasusumuttimia). Varastettua tavaraakin jää kiinni satunnaisesti. Pieniä määriä huumeita löydetään myös.

Rajavalvonnan yhteydessä maastorajan havaitaan vuodessa muutama laitton rajanylitys. Yleensä rajanylittäjä kuitenkin palaa oma-aloitteisesti takaisin omalle puolelleen, kun huomaa eksyneensä

rajan väärälle puolelle. Lisäksi havaitaan rajavyöhykerikkomuksia, metsästys- ja kalastusrikkomuksia sekä maasto- ja vesiliikenne rikkomuksia.

Melkein kaikki rikkomukset käsitellään rangaistusmääräysmenettelyllä ja vain muutama tapaus menee oikeuteen asti.

4.8 Pähitteet

Päihtyneiden kokonaismäärä Keski-Karjala alueella on pysynyt vakaana jo vuosien ajan. Päihtyneenä säilöön otettujen määrä on 280 -320 kappaletta vuosittain. Päihtyneet henkilöt nostavat hälytysmääriä ja varsinkin väkivaltarikoksista suurin osa tehdään päihtyneinä. Samalla nämä henkilöt työllistävät muitakin viranomaisia (terveydenhoito, sairaankuljetus, sosiaalitoimi).

Päihteiden käyttö muodostaa turvallisuusriskin turvattomuuden tunteen ja häiriökäyttäytymisen lisääntymisen kautta. Päihteiden käytön lisääntyessä muun muassa väkivallan ja päihtyneenä liikenteessä olon kasvaminen on jo ongelma itsessään, mutta vaikuttaa myös ympäristöön tuottaen kerennaisvaikutusta. Lisäksi moniongelmaisuus (mm. samanaikaiset päihde- ja mielenterveysongelmat) yleistyy. Ikääntyvän väestönosan kasvaessa myös vanhusten päihteiden käyttö muodostuu suuremman kokoluokan kysymykseksi kuin tähän saakka.

Päihdeongelmien kasvua voidaan hillitä varhaisen puuttumisen avulla, muun muassa kouluterveyskyselyjen sekä työttömien terveystarkastusten avulla. Päihdeongelmien havaitseminen ja niihin puuttuminen tulisi ottaa yhteiskunnassa laajasti eri tahojen vastuuksi. Päihdeongelmiin tarjottavaan hoitoon ohjaaminen tulisi olla matalalla kynnyksellä tapahtuvaa. Ehkäisevä päihdetyö ja varhainen

puuttuminen ovat tärkeitä tekijöitä syrjäytymisen ehkäisemiseksi ja sosiaalisten ongelmien ketjun katkaisemiseksi. On korostettava vanhempien osuutta lapsiin ja nuoriin liittyvässä päihdetyössä. Lähes kaikki toimenpiteet edellyttävät hallintokuntien yhteistyötä ja yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa ja osittain myös paikkakunnan yrittäjien kanssa. Hyödynnetään jo laadittuja tehtäväalueeseen liittyviä strategioita ja toimintaohjeita, joiden käyttöön arkipäivässä tulisi kiinnittää lisää huomiota. Päihdehuollon avohoidossa on oltava kattava hoitoketju.

Venäjän rajan läheisyys ja monikulttuurisuuden lisääntyminen antavat oman leimansa alkoholin ja huumeiden käyttöön ja saatavuuteen.

Toimenpideohjelma

Riski	Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu	Mittaristo
Nuorten alkoholi-soituminen, uhriutumisen ja järjestyshäiriöt	alkoholin myynnin ja välittämisen estäminen alaikäisille yhteistyöllä	poliisi, kauppiat, alkoholitarastajat	2010 - 2011	poliisin tietojärjestelmä: alkoholirikkomukset
Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantuminen	julkijuopotteluun puututaan järjestyksellään suomin oikeuksin	poliisi	2010 -	poliisin tietojärjestelmä: järjestyksellään rikkomukset
Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden vaarantuminen	päihtyneet ja samalla yleistä järjestyksellään häiritsevät henkilöt poistetaan	poliisi	2010 -2011	poliisin tietojärjestelmä: päihdekiinnot
Varhaisen tuen puuttuminen	kouluissa tapahtuva valistus ja ohjaaminen	poliisi, koulukuraattorit, koulutoimi, nuorisotoimi	jatkuvaa	valistustilastot

Varhaisen tuen puuttuminen	vanhempien tukeminen	koulutoimi, vanhempainyhdistykset	2010 – 2011	
Varhaisen tuen puuttuminen	tukihenkilötoiminnan kehittäminen	sosiaali- ja terveystoimi	2011 -	toiminnan käynnistyminen
Huumausaineiden käytön lisääntyminen	tunnistetaan huumausaineiden käyttäjät ja käyttöympäristö tiivistetään yhteistyötä viranomaisten ja sidosryhmien välillä	poliisi, koulutoimi, sosiaali- ja terveystoimi, pelastuslaitos, 3-sektori	2010 – jatkuva	poliisin tietojärjestelmä: huumausaineiden käyttörikokset

Nuorten päihteiden käyttö ja päihdehäiriöiden kehittyminen voidaan kuvata prosessina. Osa nuorista siirtyy raittiudesta ja kokeiluluonteisesta päihteiden käytöstä säännölliseen ja sosiaaliseen päihdekäyttöön, esimerkiksi humalajuomiseen ystäväryhmissä. Päihteiden käytön haitallisten seurausten (tapaturmat, toisen satuttaminen, riidat) ilmeneminen tarkoittaa riskikäytön vaihetta. Nuoren voi olla vaikea tunnistaa haitallisten seurausten yhteyttä suuriin alkoholiannoksiin.

Nuorten päihdemittarin tarkoituksena on auttaa 14–18-vuotiaita nuorta itseään ja terveydenhoitajaa tai lääkäriä tunnistamaan ja arvioimaan nuoren päihteiden käyttöä sekä saada systemaattista tietoa terveyskeskustelun ja tarvittavan varhaisen puuttumisen, intervention perusteeksi päihteiden käytöstä syntyneen huolen mukaisesti.

Toimintasuunnitelmamalli päihdeongelman tunnistamiseksi eri ikäkausilla

Tavoite	Toimenpiteet	Vastuutaho	Aikataulu
<p>Sosiaali- ja terveydenhuollon yleiset palvelut vastaavat omalta osaltaan riskikäytön tunnistamisesta ja päihdeongelman varhaisesta toteamisesta.</p> <p>Työntekijöillä on valmiudet ottaa puheeksi asiakkaan päihteiden käyttö, he tuntevat erilaisia hoito- ja interventiovaihtoehtoja ja kykenevät ohjaamaan kutakin asiakasta tämän tarpeiden mukaisesti</p> <ul style="list-style-type: none"> • terveysneuvonnassa terveydenhoitajien vastaanotolla • opiskelija- ja koulu-terveydenhuollossa • lastensuojelun sosiaalityössä • aikuissosiaalityössä • vammaispalveluissa • työterveyshuollossa • terveyskeskusten hoitajien ja lääkäreiden vastaanotolla • kotihoidossa • palveluasumisessa • laitoshoidossa 	<p>Sosiaalityön AUDITin eli päihteidenkäyttö puheeksi sosiaalityössä – menetelmän käyttöönotto</p>	<p>Lasten ja nuorten palvelujohtaja</p> <p>Erityispalvelujen päällikkö</p> <p>Aikuisten palvelujohtaja</p> <p>Sosiaalipalvelujen päällikkö</p>	2010–2011
	<p>Mini-intervention käytön systemaattinen laajentaminen terveyspalveluissa ja työterveyshuollossa</p>	<p>Terveyspalvelujen päällikkö</p> <p>Vastaanoton esimies</p> <p>Terveydenedistämisen esimies</p> <p>Terveysneuvonnan päällikkö</p> <p>Johtava lääkäri</p>	2010-
	<p>ADSUME, Nuorten päihdemittarin käyttöönotto opiskelija- ja koulu-terveydenhuollossa</p>	<p>Terveysneuvonnan päällikkö</p>	2010-2011
	<p>Yli 65-vuotiaiden päihdemittarin käyttöönotto ikäihmisten palveluissa</p>	<p>Kotihoidon päällikkö</p> <p>Palveluasumisen päällikkö</p> <p>Hoitotyön päällikkö</p>	2011-

5 TURVALLISUUSVIESTINTÄ

Turvallisuussuunnitelman kaltainen asiakirja toimii tavallaan kahdella tasolla. Toinen on viranomaistaso, toinen tavallisen kansalaisen taso. Viranomaistasolla suunnitelma toimii mm eri viranomaisten välisen työnjaon ja tiedon jakamisen välineenä. Yksittäisen kansalaisen, siis siviiliyhteiskunnan tasolla turvallisuussuunnitelma voi parhaimmillaan toimia huomion herättäjänä eri turvallisuus- tai paremminkin turvattomuusnäkökohtiin.

Suomessa kuolee koko maan tasolla vuosittain noin 2 000 henkeä koti- ja vapaa-ajan tapaturmissa. Kaikissa erilaisissa tapaturmissa kuolee 3 000 henkeä. Nämä ovat erittäin suuria lukuja, mihin pitää pyrkiä vaikuttamaan. Tapaturmissa on aina kyse paitsi ympäristön rakenteista (turvattomuus, puutteelliset laitteet jne) myös yksilön toiminnasta. Suomessa on jostain syystä tavallistakin suurempi alttius näin suuriin tapaturmamääriin. Esimerkiksi EU-vertailussa Suomi on tässä suhteessa aivan häntäpäässä (20:s 27 jäsenmaan joukossa).

Suomessa on harjoitettu näkyvää vesiturvallisuuskampanjointia pitkään, voi sanoa vuosikymmeniä. Silti meillä hukkuu vuosittain kymmeniä ihmisiä. Mutta voi kysyä, hukkuisiko ihmisiä vieläkin enemmän ilman tällaista kampanjointia.

Edellä sanottu huomioon ottaen turvallisuussuunnitelman tulee sisältää tiedotusosio, jossa nimenomaan tavallisille kansalaisille tuodaan esiin niitä turvallisuuskysymyksiä, joihin on hyvä kiinnittää huomiota. Keinoista on nykyisessä informaatioähkyyssä yhteiskunnassa paremminkin runsaudenpula kuin pula. Ongelma on paremminkin viestin saaminen perille juuri siitä syystä, että erilaista informaatiota on tarjolla niin valtavasti.

Turvallisuussuunnitelmassa käsitellyjä asioita voidaan tuoda esille esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

- Paikallislehdet
- Maakunnalliset lehdet
- Radio, TV
- Erilaiset internetissä olevat sivustot (kuntien sivut, kansalaisportaalit, yhdistysten sivut)
- Kampanjointi esimerkiksi erilaisissa paikallisissa tapahtumissa (Puruveden lohikuningas ja Muikkumarkkinat, Potsipäivät, muut kotiseutujuhlat jne.)

6 TURVALLISUUSTYÖN SEURANTA JA ARVIOINTI

Edellä esitetyjä toimenpiteitä tulee tarkastella kriittisesti ja katsoa kohdentuvatko ne oikeisiin asioihin ja tarkoitettulla tavalla. Suurta osaa toimenpiteistä voidaan mitata määrällisin mittarein ja joi-tain laadullisesti. Tavoitteena on kehittää koko ajan laadullisia mittareita.

Turvallisuussuunnitelmassa on nyt kiinnitetty huomiota tiettyihin asioihin enemmän ja tiettyihin vähemmän. Esimerkiksi teema ”syrjäytyminen” on jäänyt melko vähälle huomiolle. Voi olettaa, että sen merkitys ei nykyisessä yhteiskunnallisessa kehityksessä tule ainakaan vähenemään, mutta syr-jäytymiskehitykseen puuttuminen voi olla helpommin sanottu kuin tehty.

Keski-Karjalalle ominainen piirre on, että koko itärajan kolmanneksi vilkkain rajanylityspaikka Niirala-Värtsilä sijaitsee alueella. Rajanylityksiä on vuositasolla lähes miljoona. Mahdolliset muu-tokset tässä suhteessa on aina otettava huomioon. Tällaiset ratkaisut ovat kuitenkin jopa valtioiden välisiä sopimusasioita, eivätkä tapahdu hetkessä eivätkä ennakoimatta.

Nyt ensimmäistä kertaa koottu Keski-Karjalan turvallisuussuunnitelma tulee pitää ajan tasalla ja uusia seuraavan kerran vuonna 2012, mihin saakka nyt valmistuva suunnitelma ulottuu.

Turvallisuussuunnitelman laadinta ja ylläpito soveltuu hyvin Seutuvaltuuston käsiteltäviin asioihin sen lisäksi, että peruskunnat hyväksyvät suunnitelman lopullisesti.

LIITTEET

Liite1

Turvallisuustutkimus

Valtakunnallinen turvallisuustutkimus tehtiin kolmannen kerran vuonna 2009. Aikaisemmin turvallisuustutkimus on tehty vuosina 2003 ja 2006. Turvattomuuden tunnetta on mitattu asuinalueella ja keskustoissa turvattomuutta kokevien o/o osuudella kahdella eri taulukolla. Keski-Karjala on turvattomuuden tunne mittauksessa Pohjois-Karjalan turvallisinta aluetta. Turvallisuuden tunne on parempi maaseudulla kuin keskustoissa.

Taulukko turvattomuuden tunne asuinalueella

	2003	2006	2009	Muutos (06-09)	Poikkeama poliisilaitoksen keskiarvosta vuonna 2009
146 Ilomantsi	13,2	5,4	6,1	-0,7	
167 Joensuu	19,6	18,5	15,2	3,3	
276 Kontiolahti	12,0	6,8	7,6	-0,8	
426 Liperi	13,1	5,0	12,1	-7,1	
309 Outokumpu	19,4	7,5	15,3	-7,8	
607 Polvijärvi	3,2	12,5	15,4	-2,9	
248 Kesälahti	30,8	0,0	0,0	0,0	11,9
260 Kitee	14,5	4,8	10,3	-5,5	1,7
707 Rääkkylä	7,7	0,0	3,0	-3,0	8,9
848 Tohmajärvi	14,8	0,0	2,6	-2,6	9,3
176 Juuka	15,4	10,0	3,2	6,8	
422 Lieksa	7,4	7,8	11,6	-3,8	
541 Nurmes	12,2	8,3	8,8	-0,5	
911 Valtimo	9,1	8,3	11,8	-3,4	
8480 Pohjois-Karjala	15,6	11,7	11,9	-0,2	0,0
Koko maa	16,5	12,9	15,8	-2,9	-3,9

Taulukko turvattomuuden tunne keskustassa

	2003	2006	2009	Muutos (06-09)	Poikkeama poliisilaitoksen kes- kiarvosta vuonna 2009
146 Ilomantsi	25,7	17,6	15,6	2,0	
167 Joensuu	34,3	35,2	30,6	4,6	
276 Kontiolahti	22,5	21,6	18,5	3,1	
426 Liperi	19,6	20,8	21,1	-0,2	
309 Outokumpu	21,4	15,8	25,0	-9,2	
607 Polvijärvi	6,9	17,4	33,3	-15,9	
248 Kesälahti	46,2	0,0	5,9	-5,9	18,4
260 Kitee	30,0	23,8	23,0	0,8	1,3
707 Rääkkylä	16,7	7,1	3,8	3,3	20,4
848 Tohmajärvi	18,2	4,3	3,2	1,1	21,0
176 Juuka	29,2	24,1	12,7	11,4	
422 Lieksa	25,0	24,7	21,3	3,4	
541 Nurmes	20,0	22,2	15,2	7,1	
911 Valtimo	36,4	25,0	18,8	6,3	
8480 Pohjois-Karjala	28,2	26,6	24,3	2,4	0,0
Koko maa	33,8	30,6	34,6	-4,0	-10,3

Oheiset tilastot osoittavat ne rikokset, joihin alle 18-vuotiaat nuoret pääasiassa syyllistyvät

		KITEE					
Epäillyt henkilöt		248 Kesä- lahti	260 Kitee	707 Rääk- kylä	848 Tohma- järvi	8482 Kiteen poliisiasema	
2008	<= 14	Rikoslakiri- kokset	2	6	1	3	12
		Alkoholirikok- set	0	0	0	0	0
		Liikennerik- komukset	0	0	0	1	1
		Muut rikokset	0	0	0	0	0
		Rikokset	2	6	1	4	13

15 - 17	Rikoslakiri- kokset	0	24	9	10	43
	Alkoholirikok- set	1	2	0	0	3
	Liikenne- rikokset	3	15	6	4	28
	Muut rikokset	0	2	0	4	6
	Rikokset	4	43	15	18	80
200 <= 9	Rikoslakiri- kokset	0	10	2	4	16
	Alkoholirikok- set	1	0	0	0	1
	Liikenne- rikokset	0	0	0	0	0
	Muut rikokset	1	0	0	0	1
	Rikokset	2	10	2	4	18
15 - 17	Rikoslakiri- kokset	2	32	2	16	52
	Alkoholirikok- set	0	5	0	6	11
	Liikenne- rikokset	1	20	5	7	33
	Muut rikokset	1	1	1	0	3
	Rikokset	4	58	8	29	99

Keski-Karjalan alueen poliisin tietoon tulleet rikoslakirikokset (kpl) vuonna 2009

8482 Kiteen poliisiasema	248 Kesälahti	287
	260 Kitee	965
	707 Rääkkylä	169
	848 Tohmajärvi	729
	Yhteensä	2 150

Liite 2**Sosiaalialan tunnuslukuja**

Sosiaalityön avohuollon 0-17 – vuotiaat asiakkaat vuonna 2009

Kitee	44
Kesälahti	54
Rääkkylä	21
Tohmajärvi	51
Yhteensä	170

Huostaanotot vuonna 2009 tilanne 0-17 -vuotiaat

Kitee	8
Kesälahti	2
Rääkkylä	4
Tohmajärvi	10
Ulkokuntalaiset	1
Yhteensä	25

Lastensuojeluilmoitukset vuonna 2009 0-17 – vuotiaat

Kitee	89
Kesälahti	19

Rääkkylä	32
Tohmajärvi	78
Yhteensä	218

Perhetyö 0-17 – vuotiaat vuonna 2009

Kitee	34
Kesälahti	26
Rääkkylä	15
Tohmajärvi	36
Yhteensä	111

Kuntoutusohjaus v 2009

	0-17 -vuotiaat	18–21 -vuotiaat
Kitee	23	12
Kesälahti	4	4
Rääkkylä	6	2
Tohmajärvi	4	5
Yhteensä	37	23

Perheneuvola v 2009

	0-17 -vuotiaat	18–21 -vuotiaat
Kitee	107	14
Kesälahti	24	0
Rääkkylä	23	2
Tohmajärvi	55	7
Ulkokuntalaiset	6	0
Yhteensä	215	23

Liite 3**Linkkejä ja osoitteita**

Seuraavassa esitellään eräiden turvallisuussuunnitelmaan liittyvien viranomaisten yhteystietoja. Myös esitellään sellaisten yhdistysten ja yhteisöjen yhteystietoja, jotka voivat olla mukana viranomaisten apuna esimerkiksi etsintä- ja pelastustoiminnassa, kriisiavun järjestämisessä tai lasten ja nuorten olosuhteiden parantamisessa.

Yleinen hätänumero**112****Pohjois-Karjalan pelastuslaitos**

- Puhelin

<http://www.pkpelastuslaitos.fi>

013-267 7111

Pohjois-Karjalan poliisilaitos

- Puhelin (päivystys klo 8-17)
- Kiteen poliisiasema

<http://www.poliisi.fi/pohjois-karjala>

071 875 028

rikosilmoitusten vastaanotto ma klo 8-16 ,,
ti-pe klo 9-13, puh 071 875 6100**Tohmajärven rajavartioalue (TohRva)**

- Puhelin (virka-aika ja päivystys)

<http://www.raja.fi>

071 872 3000

Pohjois-Karjalan tulli

- Puhelin Niirala

<http://www.tulli.fi>

020 690 795

Kiteen kaupunki

- Puhelin (vaihte)

<http://www.kitee.fi>

040 105 1000

Kesälahden kunta

- Puhelin

<http://www.kesalahti.fi>

040 105 2222

Tohmajärven kunta

- Puhelin (vaihte)

<http://www.tohmajarvi.fi>

040 105 4021

Rääkkylän kunta

- Puhelin (kunnanjohtaja)

<http://www.raakkyla.fi>

040 105 3001

Helli-liikelaitos

- Puhelin (vaihte)

<http://www.kitee.fi>

040 105 0000

Evankelis-luterilaiset seurakunnat<http://www.evl.fi>**Ortodoksinen kirkko**<http://www.ort.fi>**Vapepan Keski-Karjalan paikallistoimikunta**

(Vapepa = vapaaehtoinen pelastuspalvelu)

<http://vapepa.fi>**Mannerheimin Lastensuojeluliitto**<http://www.mll.fi>**Pelastakaa Lapset ry**<http://www.pelastakaalapset.fi>**Suomen Punainen Risti**<http://www.redcross.fi>**Martat**<http://www.martat.fi>**Metsästysseurat**<http://www.metsastajaliitto.fi>**Puruveden Pursiseura ry**

040 105 2007

Pursiseura Ilmarinen

0500 271 780

Keski-Karjalan Urheilusukeltajat ry

040 840 4235

SPEK Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö<http://www.spek.fi>**Suomen Uimaopetus- ja Hengenpelastusliitto**<http://www.suh.fi>**Myrkytystietokeskus**

09 471 977

Turvallisuussuunnittelun tietopankki<http://www.turvallisuussuunnittelu.fi>